

§ 11 godkendelse af slagte- svineproduktionen

Skærtoft 10, 6440 Augustenborg

*Meddelt:
22. juni 2011
Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen*

Kommunen afgørelse

Sønderborg Kommune meddeler miljøgodkendelse efter Bekendtgørelse om Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 11, stk. 2 på Skærtøft 10 matr. nr. 8, Ejerlav, Hundslev, Notmark til udvidelse af dyreholdet fra 3.560 slagtesvin á 32-102 kg (89,99 DE) til i alt 6.040 slagtesvin á 32-102 kg (152,7 DE). Udvidelsen vil ske i eksisterende bygninger. Udvidelsen vil blive udført, så snart tilladelsen foreligger. Godkendelsen meddeles på de vilkår, der fremgår af den miljøtekniske redegørelse, kommunens vurdering og vilkår.

Miljøgodkendelsen omfatter hele husdyrbruget. Det vil sige både de eksisterende anlæg samt bedriftens samlede arealer.

Der er ikke med denne miljøgodkendelse taget stilling til evt. tilladelser og godkendelser efter anden lovgivning som f.eks. Byggeloven eller Arbejdsmiljøloven.

Godkendelsen er udarbejdet på grundlag af version 7 af virksomhedens ansøgning modtaget første gang den 9. oktober 2007 fra LandboSyd, Ulla Pallesen, samt supplerende oplysninger modtaget fra Tage Petersen, i perioden december 2008- april 2011.

Fremover er der godkendelse til en produktion på 6.040 slagtesvin fra 30-102 kg svarende til 152,7 DE.

Gyldighed

Udvidelsen skal være gennemført og udnyttet inden 2 år fra godkendelsens meddelelse.

Offentlighed

Der er i forbindelse med udarbejdelsen af godkendelse gennemført en nabohøring i perioden 6. maj til 31. maj 2011.

Et udkast til godkendelsen har i samme periode, været i høring hos ansøger Tage Petersen og rådgiver Ulla Pallesen.

Høringen gav ingen kommentarer der gav anledning til justeringer, fra andre end ansøger. Ansøgers kommentarer er indarbejdet i denne godkendelse.

Afgørelsen er offentliggjort i Sønderborg Ugeavis 22. juni 2011 og på www.sonderborgkommune.dk.

Ansøger og ejerforhold

Ansøgerens navn: Tage Petersen
Adresse Skærtoft 10
Telefon: 61366022

Adresse: Skærtoft 10
Matrikel: 8, Notmark, Hundslev
CVR-nr.: 75611617
CHR-nr.: 12421
Direkte telefon: 61366022
E-mail: Tage-p@post5.tele.dk

Ejer af ejendommen: Tage Petersen
Ejer af virksomheden: Tage Petersen

Ansøgningsskema nr.: 3667, version nr 7.

Konsulent: Ulla Pallesen, LandboSyd

Godkendelsen er udarbejdet af:

Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Rådhusstorvet 10
6400 Sønderborg

Sagsbehandler: Sussanne Bigum Mortensen
Sagsbehandler, arealdel: Vibeke R. Kuntz
Sag nr.: 07/2152
KS: **VRKN**

Indholdsfortegnelse

1	Resumé og samlet vurdering.....	7
1.1	Ansøgning	7
1.2	Ikke teknisk resumé.....	7
2	Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold	9
2.1	Planmæssige forhold.....	9
3	Husdyrhold, staldanlæg og drift.....	11
3.1	Bygninger	12
3.2	Staldindretning og drift	13
3.3	Ventilation	18
3.4	Fodring.....	18
3.5	Energi- og vandforbrug.....	19
3.6	Energibesparende foranstaltninger	20
3.7	Spildevand herunder regnvand	21
3.8	Affald.....	23
4	Driftsforstyrrelser eller uheld.....	25
5	Gødningsproduktion og –håndtering.....	26
5.1	Gødningstyper, mængder og opbevaring	26
5.2	Udbringning af husdyrgødning	28
6	Forurening og gener fra husdyrbruget	29
	Ammoniak og natur	29
	Screening.....	35
	Kvælstof fra lokale kilder	35
6.1	Lugt	39
6.2	Fluer og skadedyr.....	41
6.3	Transporter	41
6.4	Støj fra anlægget og maskiner.....	42
6.5	Støv fra anlæg og maskiner	43

6.6	Lys.....	43
7	Beskrivelse og vurdering af arealerne	43
7.1	Lokalisering og planmæssige forhold	45
7.2	Harmoniareal.....	46
7.3	Påvirkninger af søer og vandløb	46
7.4	Opland til søer.....	47
7.5	Vandløb	48
7.6	Påvirkning af fjord & hav	49
7.7	Nitrat til grundvand	52
7.8	Beskyttet natur.....	55
7.9	Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter)	57
7.10	Natura 2000	59
7.11	Beskyttede sten- og jorddiger	65
7.12	Kultur- og fortidsminder	65
8	Bedste tilgængelige teknik (BAT).....	66
9	Alternative løsninger og 0-alternativet.....	69
10	Husdyrbrugets ophør	69
11	Egenkontrol og dokumentation	70
12	Offentliggørelse, klagevejledning og underretning.....	70
13	Konklusion	71
14	Generelt.....	72
15	VILKÅR	74
GENERELT	74	
	HUSDYRHOLDET, STALDANLÆG OG DRIFT	74
	GØDNINGSPRODUKTION OG –HÅNDTERING	77
	FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG.....	78
	PÅVIRKNING FRA AREALERNE.....	79
	EGENKONTROL OG DOKUMENTATION.....	80

Bilag

1. Situationsplan
2. Beskyttet natur
3. OML- beregning
4. Grundvand
5. Natura 2000 - § 7 områder
6. Alle dyrkede arealer
7. Arealer tilhørende Skærtøft 10
8. Arealer tilhørende Storemarksvej 11
9. Oversigt over transportruter med husdyrgødning
10. Overfladevand
11. Planmæssige forhold
12. Naturbeskrivelser
13. Oversigt over Naturgruppens naturpunkter
14. Liste over berørte parter
15. BAT-beregning
16. Afgørelse vedr. afkast
17. Lovgrundlag

1 Resumé og samlet vurdering

1.1 Ansøgning

Sønderborg Kommune har modtaget en miljøansøgning, ansøgnings nr. 3667, fra Tage Petersen. Der søges om godkendelse til udvidelse af produktionen fra 3.560 slagtesvin 32-102 kg svarende til i alt 89,99 DE, til en fremtidig produktion på 6.040 slagtesvin (32-102 kg) svarende til i alt 152,68 DE, i en "kontinuerlig produktion". Det er version 7 af ansøgningen, der danner det endelige grundlag for miljøgodkendelsen. Hvor det er fundet relevant, har Sønderborg Kommune vurderet på konsekvenserne af udvidelsen/ændringen, samt givet begrundelse for de opstillede vilkår. Den miljøtekniske beskrivelse bygger på virksomhedens ansøgning og en række supplerende oplysninger. Ansøgningen om godkendelse efter Bekendtgørelse om Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er indsendt til Sønderborg Kommune gennem Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem www.husdyrgodkendelse.dk, første gang d. 9. oktober 2007. Beregningsgrundlaget for ammoniakreduktion er 2007.

1.2 Ikke teknisk resumé

Sønderborg Kommune vurderer, at der kan meddeles godkendelse af den ansøgte ændring og udvidelse af slagtesvineproduktionen på Skærtøft 10, 6470 Sydals i henhold til reglerne i Bekendtgørelse om lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug, nr. 1486 af 4.dec 2009. Godkendelsen er udarbejdet på grundlag af virksomhedens ansøgning – ansøgningsskema 3667 modtaget 9. oktober 2007, samt supplerende oplysninger modtaget løbende. Den endelige godkendelse er baseret på versions nummer 7 af ansøgningsskemaet 3667 modtaget den 29.03.2011. Miljøgodkendelsen er betinget af de fastsatte vilkår og forudsætninger. Udover miljøgodkendelse af bedriftens produktionsanlæg og besætning, samt ejede arealer, er der i tilknytning hertil accepteret anvendelse af aftalearealer knyttet til ejendommene beskrevet i afsnit 7. Miljøgodkendelsen indeholder en miljøteknisk beskrivelse og kommunens vurdering af udvidelsen og dens miljømæssige virkninger på naturen, miljøet og naboer.

Produktion og arealer

Slagtesvineproduktion på Skærtøft 10, udvides fra 3.560 slagtesvin 32-102 kg svarende til i alt 89,99 DE, til 6.040 slagtesvin 32-102 kg svarende til i alt 152,7 DE. Der foretages ingen bygningsmæssige ændringer i forbindelse med udvidelsen. Udbringningsarealerne ligger forholdsvist samlet.

Placering

Ejendommene er beliggende i landzone på det østlige Als øst for Augustenborg. Anlægget er placeret, så afstandskravene til bl.a. byzone, vandløb, søer og veje er overholdt.

Lugt

Ansøgningen er indsendt med forhøjede afkast på baggrund af en OML beregning. Der er med forhøjede afkast ingen problemer med overholdelse af lugtgeneafstandene til samlet bebyggelse og byzone. Nærmeste enkeltbolig uden landbrugspligt ligger ca. 63 meter fra ejendommen, hvilket er mindre end geneafstanden, som er 83,54 meter. Sønderborg Kommune har på baggrund af en indsendt OML beregning vurderet, at der med forhøjede afkast, kan geneafstanden overholdes og at der kan gives godkendelse til ændringen.

Transporter

Udvidelsen af husdyrholdet på Skærtøft 10 vil bl.a. medføre, at antallet af transportere øges fra 227 pr. år til 277 pr. år. Antallet af transportere forøges med ca. 18 %. Da transporterne sker af offentlig vej vurderer Sønderborg Kommune, at antallet af transportere er foreneligt med hensynet til omgivelserne. Transportvejene fremgår af bilag 9.

Ammoniakbelastning og særlig værdifuld natur

Der findes ingen arealer med særlig værdifuld natur, som er beskyttet efter § 7 i Bekendtgørelse om lov om godkendelse af husdyrbrug inden for en afstand af 1.000 m fra anlægget. Indenfor 1.000 meter fra anlægget ligger områder, som er beskyttet i henhold til § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Kommunen vurderer, at naturarealerne ikke vil blive påvirket negativt af den øgede ammoniakpåvirkning. Skærtøft 10 ligger ca. 1.150 meter sydøst fra det internationale naturbeskyttelsesområde – habitatområde H189 Lilleskov og Troldmose. Den beregnede påvirkning med N deposition fra Skærtøft 10 af de enkelte naturtyper i H 189 viser, at der teoretisk set ikke sker nogen belastning. Den minimale deposition aftager endvidere hurtigt ind i habitatområdet pga. skovens ruhed og den deraf afledte øgede depositions-hastighed samt øget opblanding i luften som funktion af afstanden fra kilden. Således er det teoretisk set ikke muligt at påvise nogen væsentlig negativ effekt på naturtypernes integritet som følge af det ansøgte projekt på Skærtøft 10.

Næringsstoffer til vandmiljøet og grundvand

En del af arealerne afvander til habitatområdet Lilleskov og Troldmose (H189). Fra H 189 afvandes videre til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173). Der er også arealer der afvander direkte til H173. De resterende arealerne afvander via Mjang Dam til Augustenborg Fjord. Den del af arealerne der ligger indenfor oplandet til H 189 ligger også i nitratklasse 1. Mjang Dam er fosforfølsom. I projektet er der fosforunderskud og projektet belaster således ikke Mjang Dam ydeligere. Ud fra Miljøstyrelsens vejledning er det vurderet, at projektet ikke i sig selv eller i forbindelse med andre projekter vil påvirke habitatområder. En del af udbringningsarealerne ligger indenfor Nitratfølsomt indvindingsområde. Til disse arealer stilles der vilkår om, at der ikke må være nogen merbelastning, såfremt udvaskningen fra rodzonen overstiger 50 mg nitrat per liter i eftersituationen. Der bruges et grundvandssædskifte på disse arealer. Der stilles ikke vilkår af hensyn til grundvand til de øvrige arealer i forbindelse med Skærtøft 10.

Andre miljøpåvirkninger

Produktionen overholder alle gældende normer for opbevaring og udbringning af husdyrgødning, håndtering af spildevand og affald, støjbelastning af omgivelser m.v. Det betyder, at projektets virkninger på miljøet, hvad angår disse faktorer, må betragtes som acceptable. Det vurderes at udvidelsen ikke vil have indflydelse på bilag IV-arter, planter eller dyr omfattet af artsfredninger eller optaget på nationale eller regionale rødlistor, omkring ejendommen, når de i denne godkendelse stillede vilkår overholdes.

Bedst tilgængelige teknik

Sønderborg Kommune vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbrugets anlæg og arealer med de fastsatte vilkår. Alt i alt vurderer Sønderborg Kommune, at husdyrbruget efter udvidelsen kan drives uden væsentlige indvirkninger på miljøet, såfremt vilkårene i denne godkendelse og forudsætningerne i ansøgningsmaterialet overholdes.

Høring

Der er i forbindelse med udarbejdelsen af godkendelse gennemført en 3 ugers nabohøring indenfor konsekvensområdet for lugt, som har en radius på 494 m samt en partshøring af

berørte parter. Høringen gav ingen kommentarer der gav anledning til justeringer, udover kommentar fra ansøger, der er indarbejdet i denne godkendelse.

Denne miljøgodkendelse meddeles i henhold til Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug, nr. 1486 af 4.dec 2009.

2 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold

Bilag 1 angiver anlæggets placering.

2.1 Planmæssige forhold

Ifølge regionplanen for Sønderjyllands Amt 2005-2016 ligger ejendommen og dens jorder i områder med værdifuldt landskab, i landzone inden for kystnærhedszonen og inden for et område med særlig drikkevandsinteresser. Arealerne umiddelbart nord for Hundslev ligger i et Nitratfølsomt indvindingsområde, se bilag 4. Jorderne afvander til Augustenborg Fjord via Ketting Nor samt til Als Østkyst, se desuden arealdelen af godkendelsen. Naturområdet Ketting Nor, der har status som beskyttet § 3 område, ligger ca. 5000 meter fra anlægget. Ifølge Sønderborg Kommuneplan 2005 – 2017 ligger virksomheden i Planområde 998 – området langs kysten nord for Fynshav, som er udlagt til landzone. Ifølge Spildevandsplan 2009-2016 for Sønderborg Kommune er området separatkloakeret. Sanitært spildvand ledes til septiktank der er tilmeldt kommunens tømningsordning. Spildevand fra stalden afledes til gyllebeholder. Regnvand samt tagvand afledes til vandløb gennem Nørreskoven, med udløb i Lillebælt, ved Als østkyst.

Ejendommen forsynes med vand fra Frederiksgård og Helved Vandværk. Staldbygningen er beliggende i landzone, nord for Hundslev. Afstanden fra virksomheden til de lokaliteter, som nævnt i §§ 6, 8 og 20 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Afstandskrav

Afstand til nærmeste:	Aktuel afstand	Beskrivelse	Gældende afstandskrav
Nabo	ca. 65 m	Fra stald, bygning 3 og 7, til Skærtovtvej 5	50 m
Naboskel	ca. 15 m	Fra stald, bygning 3, til Skærtovtvej 5	30 m
Beboelse på samme ejendom (stuehus)	ca. 20 m	Fra stad, bygning 3, til stuehuset	15 m
Levnedsvirksomhed	ca. 350 m	Skærtovt Mølle	25 m
Samlet bebyggelse i landzone	ca. 1 km	Fra staldanlægget til samlet bebyggelse i Helved	328 m*
Byzone	ca. 3,1 km	Fra staldanlægget til byzonegrænse ved Fynshav	448 m*
Sommerhusområde	ca. 6,5 km	Fra staldanlægget til sommerhusområde ved Asserballeskov Strand/Kettingskov	448 m

Fælles vandindvindingsanlæg	ca. 1,5 km	Fra staldanlægget til vandværket i Frederiksgård	50 m
Enkelt vandindvindingsanlæg	ca. 370 m	Fra staldanlægget til DGU boring 162.274 på Strelbjergvej 16	25 m
Vandløb	ca. 15 m	Fra gyllebeholder til lukket vandløb/spildevandsledning	15 m
Dræn	ca. 15 m	Fra gyllebeholder til lukket vandløb/spildevandsledning	15 m
Sø	ca. 300 m	Fra stald, bygning 2, til sø i mosen syd for ejendommen	15 m
Privat vej	>> 25 m	Kendes ikke	15 m
Offentlig vej	ca. 30 m	Fra stald, bygning 2, til Skærtøft	15 m

Staldbygningen er beliggende med en afstand på 15 m til naboskel (Skærtøftvej 5) afstandskravet på 30 m i § 8 overholdes derved ikke. Da anlægget allerede er lovligt opført under en tidligere lovgivning, dispenseres der fra dette krav. Anlægget er adskilt fra nabogrunden af flere træer. Alle yderlige afstandskrav i § 6., 7. og 8. er overholdt. Ejendommen ligger ikke indenfor nogle bygge- og beskyttelseslinjer, men i særligt værdifuldt landbrugsområde. Afstande til følsom natur (§ 7) samt afstande til andre natur- og kulturområder på bedrifternes arealer (Kilde Danmarks Miljøportal, Kulturarvsstyrelsens hjemmeside, kortbilag til Sønderjyllands Amts Regionplan 2001-2012) er overholdt.

Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser: Bygningerne og arealerne ligger udenfor udpegningen "Særligt næringsfattige naturarealer" og "Naturområder". Bygningerne og de fleste af arealerne ligger indenfor udpegningen "Område med naturinteresser".

Der er en biologisk korridor, der krydser arealerne.

Arealer udpeget jf. § 7 i lov om godkendelse af husdyrbrug: Der er ca. 12 km til nærmeste udpegede § 7 areal. Det er tale om et overdrevsareal syd for Knæet på Horneland på Fyn.

Natura 2000: Der er ingen arealer indenfor Natura 2000. Det nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde på land, Lilleskov og Troldsmose (habitatområde, H189), ligger ca. 1,2 km fra ejendommen..

Områder med landskabelig værdi: Bygningerne og alle arealerne ligger udenfor udpegningen "Værdifulde kystlandskaber" og "Værdifulde landskaber"

Uforstyrrede landskaber: Bygningerne og en del af arealerne ligger indenfor udpegningen.

Områder med særlig geologisk værdi: Der er hverken bygninger eller arealer indenfor udpegningen.

Rekreative interesseområder: Der er hverken bygninger eller arealer indenfor udpegningerne: ”Planlagte arealer til byformål”, ”Fritidsområder”, ”Eksisterende byzonearealer”, ”Nye og Eksisterende sommerhusområder”, ”Arealudlæg til ferie-fritidsformål” eller ”Planlagte arealer til ferie-fritidsformål”.

Værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige landsbyer: Der er ingen bygninger indenfor udpegningen ”Værdifulde kulturmiljøer”, men et enkelt areal lapper ind over et udpeget område, der omfatter Nørreskoven. Der er ingen bygninger og arealer indenfor udpegningen ”Kulturhistoriske enkeltelementer”.

Kirkeomgivelser: Bygningerne ligger udenfor ”Kirkelandskaber”. Nogle af arealerne ligger indenfor Notmark Kirkes udpegning af kirkelandskaber.

Kystnærhedszonen: Bygningerne og de fleste af arealerne ligger indenfor udpegningen.

Lavbundsarealer inkl. evt. okkerklassificering: Bygningerne ligger udenfor lavbundsarealer. Der er arealer med lavbundsområder. De områder, der er klassificeret, er klasse IV med ingen risiko for okkerudledning.

Skovrejsningsområder: Hverken bygninger eller arealer ligger indenfor udpegningen.

Fredede områder: Bygningerne ligger udenfor fredede områder.

Beskyttede naturarealer (§ 3): Flere af arealerne støder op til moser, enge, vandløb og søer, der er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. 2-meter bræmmer til vandløb overholdes.

Strandbeskyttelseslinje: Der er hverken bygninger eller arealer indenfor udpegningen.

Klitfredningslinje: Der er hverken bygninger eller arealer indenfor udpegningen.

Skovbyggelinje: Bygningerne ligger ikke indenfor udpegningen. Nogle få af arealerne ligger indenfor udpegningen.

Sø- og åbeskyttelseslinje: Der ligger hverken bygninger eller arealer indenfor udpegningerne.

Kirkebeskyttelseslinje: Bygningerne ligger ikke indenfor udpegningen ”Kirkebyggelinjer”. En af forpagtningerne har arealer indenfor udpegningen.

Fortidsmindebeskyttelseslinje: Der er flere arealer hvorpå der er fortidsminder, se afsnit 7.12.

Beskyttede sten- og jorddiger: Flere af arealerne støder op til fredede diger. Der vil ikke blive ændret på digerne i forbindelse med driften af jorderne.

Miljømyndighedens vurdering

Alle afstandskrav til vandforsyning, vej og naboskel m.v. i henhold til § 8 i ”Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug” er overholdt. Afstanden til naboskel er overholdt, da stalden er lovligt etableret under en tidligere lovgivning, derfor har kravet om 30 meter til naboskel ingen betydning. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at det ikke er nødvendigt at stille vilkår til ovenstående, idet der ikke ændres på bygningsmassen i forbindelse med udvidelsen.

3 Husdyrhold, staldanlæg og drift

3.1 Bygninger

Ejendommens bebyggede erhvervsareal er på ansøgningstidspunktet ifølge BBR opgjort til 2130 m². Bilag 1 viser en tegning over den samlede virksomhed. Oplysninger om bygningernes grundplan, bygningshøjde, taghældninger, bygningsmaterialer og farver m.v. fremgår af tabel 2.

Tabel 2: Oversigt over bygninger

Bygning	Grundplan før/efter	Bygningshøjde før/efter	Taghældning	Bygningsmaterialer /farve	Bygningens fremtidige anvendelse	
Nr.	Bygningstype	(i m ²)	(i m)			
1	Stuehus + tilbygning	208 m ²	ca. 7 m	ca. 50 ° tilbygning ca. 15 °	Gråmalede mursten og rødt tegtag + gråt eternittag på tilbygning	Beboelse
2	Stald + tidligere stald	357 m ²	ca. 5 m ca. 8 m	ca. 55 °	Gule mursten og gråt eternittag	Staldafsnit 1.1.3 + opbevaring
3	Stald fra 1974	347 m ²	ca. 4,5 m	ca. 25 °	Gule mursten og gråt eternittag	Staldafsnit 1.1.2
4	Tidligere stald + tilbygning	243 m ²	ca. 5 m ca. 2 m	ca. 40 ° 0 °	Gule mursten og gråt eternittag, dog grå stålplader på tilbygningens tag	Opbevaring + kontor
6	Maskinhus	191 m ²	ca. 3 m	ca. 15 °	Gulmalede mursten og grønne stålplader på taget	Garage, opbevaring mv.
7	Stald fra 2006	784 m ²	ca. 6,5 m	ca. 15 °	Gule søstenselementer, røde stålplader i gavltrekanter og gråt etenittag	Staldafsnit 1.1.1

Der vil ikke foregå ændringer i bygning, indretning anvendelse eller tilsvarende

Der er to udendørs fodersiloer på ejendommen: En på 21 tons på 9,1 m ved stalden fra 2006 og en på 15 tons på 7,8 m ved stalden fra 1974. Begge er lyse brun-gullige og står på støbt betonbund. Herudover er der 3 siloer på loftet i bygning 2, hvoraf kun den ene p.t. er i brug. Der er ingen planer om etablering af nye tilkørselsveje.

For at kunne leve op til afskæringskriterierne for lugt, vil staldbygningerne monteres med forhøjede afkast der måler 3 m over kip. På den nye stald skal afkastene samles på midten af bygningen, se bilag 3 og 15.

Miljømyndighedens vurdering

For at kunne leve op til afskæringskriterierne for lugt, vil staldbygningerne blive monteret med forhøjede afkast der måler 3 m over kip, se bilag 3 og 15. Sønderborg Kommune har i forbindelse med ansøgningen modtaget forskelligt materiale fra ansøger, vedr. afkastenes placering og udseende. I samarbejde med planafdelingen er der blevet vurderet på de

visuelle gener i forbindelse med denne ændring. Den løsning som er vist i bilag 15, har kommunen accepteret. Afkastene på bygning 1 skal således samles i 8 afkast på midten af bygningens tag. Dette vurderes at hindre at bygningen får karakter af "industribygning" der vil skæmme, landområdets karakter i forhold til bygningssammensætning og byggestil. En sådan ændring, vurderes til, ikke at ville. Dette vurderes at hindre at bygningen får karakter af "industribygning" der vil skæmme, landområdets karakter i forhold til bygningssammensætning og byggestil medfører flere gener, end hvad en silo på 9.1 m vil gøre. På bygning 2 vurderes det at grundet bygningens lavere højde, samt beliggenhed i midten ad anlægget, delvist skjult af bygning 1. Ligeledes med betragtning af, at der kun er tre afkast på bygningen, vurderer kommunen at forlængelse af afkast på denne bygning, uden samling på midten, kan godtages, såfremt disse ikke overstiger 3 meter over kip. Der stilles vilkår til at afkastenes dimensioner og placering skal udfærdiges som vist i bilag 15.

Da der ikke sker yderligere ændringer på bygningsmassen, vurderes det, at der ikke er behov for supplerende vilkår til bygningerne.

3.2 Staldindretning og drift

Landbruget drives som et konventionelt landbrug med en fremtidig årlig husdyrproduktion på 6.040 slagtesvin fra 32 til 102 kg.

Ansøger har yderligere en ejendom på Storemarksvej 11 hvor det tilladte dyrehold er på 4.000 slagtesvin 32-102 kg, svarende til 101,11 DE.

Husdyrholdets størrelse i nudrift og ansøgt drift fremgår af tabel 3.

Tabel 3: Dyreholdets størrelse

Art	Før udvidelse		Efter udvidelse	
	antal	DE	antal	DE
Slagtesvin	3.560 32-102	89,99	6.040 32-102 kg	152,68

Fra stalden udsluses gylle til forbeholder, hvorfra gyllen pumpes til gyllebeholder.

Produktion af slagtesvin foregår kontinuerligt over året. De tungeste dyr tages ud af stierne til slagteriet, når de når slagtevægten, således der bliver øget plads til de langsomt voksende dyr. Gyllebeholder, staldbygning, stipladser og ventilation fremgår af tabel 4. Gyllebeholder og staldbygning er også angivet i bilag 1.

Tabel 4: Oversigt over bygnings anvendelse, antal stipladser, udmugningssystem, ventilation og gulvtype

Nr	Bygninger	Staldsystem, type	Antal stipladser	Ventilations - system	Maksimal ventilation m ³ /h	Antal afkast
	Stald +	Drænet gulv og	50	Undertryk	1 x 8.000 m ³ /h	1

3	tidligere stald	spalter				
2	Stald fra 1974	Drænet gulv og spalter	400	Undertryk	1 x 38.000 m ³ /h	3
1	Stald fra 2006	Drænet gulv og spalter	950	Combi-diffus undertryk	2 x 40.800 m ³ /h 2 x 13.100 m ³ /h	8

Ejendommens bebyggede areal er på ansøgningstidspunktet og vil fremover være på 2130 m³, opgjort ifølge BBR. Stalden er isoleret og der fyres med olie.

Staldene rengøres mellem hvert hold grise. Rengøring foretages med iblødsætning og højtryksrensere for at spare på vand og rengøringsmidler. Efter vask af stalde desinficeres de med et desinfektionsmiddel. For tiden anvendes Effekt DK desinfektionsmiddel. Der er ingen mærkningspligtige miljøfarlige indholdsstoffer. Midlet kan dog blive udskiftet ud fra almindeligt udbud og efterspørgsel. Rengøringsvand ledes til gyllebeholder. Der er etableret overbrusningsanlæg i alle afdelinger.

BAT på staldanlæg

Med hensyn til BAT og staldsystemer så er der flere forskellige definitioner på, hvad BAT er. Dels er der referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF), dels er der BAT-byggebladene og dels er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger.

I BREF står der, at følgende staldsystemer er BAT:

- et fuldspaltet gulv med et vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle,
- et delvist spaltet gulv med reducerede gødningskanaler med hældende vægge og et vakuumsystem, eller
- et delvist spaltet gulv med et centralkonvekst fast gulv eller et hældende fast gulv foran stien, en gødningsrende med hældende sidevægge og en hældende gødningsbeholder

Ifølge Dansk Svineproduktion er de 2 sidstnævnte staldtyper hollandske typer, som ikke har fundet udbredelse herhjemme.

Et fuldspaltet gulv med et vakuumsystem er det, der er etableret på Skærtøft 10 (drænet gulv og spalter i de to øvrige stalde). Hvor ofte "hyppig fjernelse" er, er ikke nærmere defineret i BREF. På Skærtøft 10 udsluses gyllen ca. hver 2. uge (mellem kl. 8-10 om formiddagen).

Endvidere findes på teknologilisten tre BAT-blade og et Teknologiblade:

- Køling af gyllen i svinestalde (1. udgave, oprettet 19.05.2009)
- Svovlsyrebehandling af gyllen i slagtesvinestalde (1. udgave, oprettet 19.05.2009)
- Luftvasker med syre (2. udgave, revideret 19.05.2009)
- Fosforindhold i slagtesvinefoder (1. udgave, 30.06.2010)

Teknologilisten er en vejledende oversigt over landbrugsteknologier og -teknikker, der har en dokumenteret miljøeffekt samt er testet driftssikre. Listen er en supplerende vejledning til ansøgere og kommunens sagsbehandlere i forbindelse med udarbejdelsen og behandlingen af miljøgodkendelser af husdyrbrug. Listen udarbejdes og opdateres af Miljøstyrelsen. Opdateret november 2010.

Herudover findes yderligere et BAT-byggeblad:

- Delvist spaltegulv ved 1/3 spaltegulvsareal (106.04-52, revideret 26.10.2004)

Det vurderes, at BAT-byggeblad "Luftvasker med syre, rensning af 60 % afgangsluft" (106.04-58) er uaktuelt efter udgivelsen af BAT-blad "Luftvasker med syre".

Alle stalde er med betonspalter og drænet gulv og spalter. Gulvene overholder kravene til dyrevelfærd pr. 2013 og 2015:

pr. 1. januar 2013 skal alle betonfuldspaltegulve til slagtesvin overholde kravet at spalteåbningerne ikke må være over 18 mm og bjælkebredden skal være minimum 80 mm (kravet gælder ikke for fuldspaltegulve i støbejern).

pr. 1. juli 2015 skal alle stier til slagtesvin være med minimum 1/3 fast eller drænet gulv eller en kombination heraf.

Der er "træk og slip" i samtlige staldafsnit.

Beregning af ammoniakemissionsniveauet jf. de nye vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) for slagtesvin viser, at ammoniakemissionsniveauet maksimalt må være 2.368,10 kg (se bilag 15).

Da emissionen ifølge www.husdyrgodkendelse.dk er 2.367,28 kg NH₃-N, lever ansøgningen op til Miljøstyrelsens udmeldte BAT-niveau. Forskellen på BAT-emissionsniveauet for denne ansøgning og en tilsvarende ansøgning for et helt nyt staldanlæg med samme dyrehold er på 651 kg NH₃-N.

Uddrag af "Korte nyheder nr. 7" fra 22. september 2010:

"For eksisterende anlægsdele kan Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier for eksisterende anlægsdele derimod ikke direkte lægges til grund uden en konkret vurdering, som tager hensyn til karakteren af det konkrete, eksisterende anlæg. Dette skyldes, at Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier for eksisterende anlæg er baseret på en vurdering af, hvad der som minimum vil kunne opnås teknisk og økonomisk på eksisterende anlægsdele – uanset alder og udformning. Denne sidste del af vurderingen som inddrager det eksisterende anlægs karakter, og begrundet hvad der er teknisk og økonomisk opnåeligt, vil derfor fortsat skulle foretages af kommunerne".

Der skal altså redegøres for, hvorfor de eksisterende stalde ikke skal leve op til ammoniakemissionskravet tilsvarende nye stalde (dvs. hvorfor emissionen ikke reduceres med de sidste 651 kg).

Fravalg af gyllekøling:

Etablering af gyllekøling fravælges, da udvidelsen af dyreholdet sker i eksisterende stalde. Det vil være uforholdsmæssigt dyrt at etablere gyllekøling, da det vil kræve at kummerne

brækkes op. Det vil medføre et driftstab i den tid, ombygningen står på, og vil i øvrigt medføre udgifter til opstaldning af dyrene et andet sted. Endvidere er der risiko for at inventar går i stykker. Det er muligt at ”clipse” varmeslanger fast på gulvet i de eksisterende gyllekummer, men der er risiko for, at gylleudslusningen herefter ikke kan foregå optimalt, da ”kager” af gylle kan sætte sig fast på slangerne. Gyllekøling fravælges derfor.

Fravalg af reduktion af gyllekumme samt etablering af fast gulv

Ammoniakemissionen kunne reduceres ved at opstøbe en del af kummen samtidig med etablering af en andel fast gulv i stierne. En sådan ombygning vil medføre et driftstab i den tid, ombygningen står på, og vil i øvrigt medføre udgifter til opstaldning af dyrene et andet sted. Endvidere er der risiko for at inventar går i stykker.

Opbrydning af gulve og eventuel opstøbning af del af kumme skønnes i runde tal at koste op til 1.000 kr pr. stiplads. Opstøbning af kummen for at etablere fast gulv i stierne er derfor fravalgt. For at BAT-emissionsniveauet for et tilsvarende nyt staldanlæg kan overholdes, skal der etableres minimum 50 % fast gulv.

Fravalg af forsuring

Etablering af forsuring i et tilsvarende nyt anlæg for at reducere ammoniakfordampningen vil koste ca. 1,25 million kr. i investering og årlige omkostninger på ca. 120.000 kr (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier af maj 2009). Formodentligt vil det være dyrere, at etablere forsuring på det eksisterende anlæg, da der nok skal ske en del tilpasning, for at kunne forsure på de 3 separate stalde.

Meromkostningerne pr. produceret slagtesvin ligger på ca. 29 kr og meromkostningen pr. kg N reduceret er på ca. 60 kr. De miljøøkonomiske omkostninger ligger på ca. 59 kr pr. kg N reduceret.

Med en udvidelse på 62,7 DE i eksisterende stalde vurderes investeringen ikke at være BAT. Da der er tale om produktion i eksisterende stalde, vil ovenstående omkostninger derfor heller ikke holde i den konkrete sag. Forsuring af gylle er derfor fravalgt.

Fravalg af syrerensning

Syrerensning af afkastluften i et tilsvarende nyt anlæg for at reducere ammoniakfordampningen vil koste mellem ca. 300.000 og 3 millioner kr. afhængigt af procent luft der skal renses med årlige omkostninger på hhv. ca. 70.000 og 400.000 kr. ved 100 % luftrensning og ca. 40.000 og 80.000 ved 20 % luftrensning (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier af maj 2009). Meromkostningerne pr. produceret slagtesvin svinger fra 10 til 111 kr. pr. produceret slagtesvin og meromkostningen pr. kg N reduceret svinger fra 45 til 321 kr. afhængig af typen af anlægget og rensegraden. De miljøøkonomiske omkostninger svinger fra 41 til 56 kr. pr. kg N reduceret.

Med en udvidelse på 62,7 DE i eksisterende stalde vurderes investeringerne og meromkostninger pr. produceret slagtesvin ikke at være BAT. Da der er tale om produktion i eksisterende stalde, vil ovenstående omkostninger derfor heller ikke holde i den konkrete sag. Dertil kommer, at der stadig er tekniske problemer med anlæggene og at der skal påregnes et vist tidsforbrug til overvågning. Denne teknologi er derfor fravalgt.

Der skal gøres opmærksom på, at det ikke fremgår tydeligt af notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier af maj 2009, hvordan de miljøøkonomiske beregninger er foretaget. Ansøger og konsulent tager derfor forbehold for beregningerne.

Fravalg af separering

I følge Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 2 2006, Referencer til BAT vurdering ved miljøgodkendelser er gylleseparering nævnt med reference til en artikel fra Landsbladet Mark, februar 2003. Artiklen giver ikke grundlag for at vurdere, at gylleseparering er BAT.

Det vurderes i denne sag, at det ikke er BAT at etablere gylleseparering i forbindelse med en udvidelse på 62,7 DE.

Når staldene en gang skal renoveres, vil der blive taget højde for hvilke muligheder der er for at leve op til det, som til pågældende tidspunkt er BAT for staldsystemer. Det forventes, at staldene kan forsætte ca. 15 år endnu, før der er behov for gennemgribende renoveringer.

Ud over BREF og BAT-bladene/byggebladene er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger. Med de angivne fodertilpasninger, kommer systemet til den konklusion, at ammoniakreduktionskravet er overholdt. Ammoniakreduktionskravet er politisk vedtaget og indarbejdet i www.husdyrgodkendelse.dk.

Miljømyndighedens vurdering

For at kunne kontrollere om godkendelsens vilkår om maksimalt dyrehold overholdes - med hensyn til antal, vægt og sammensætning af dyr – stilles der vilkår om, at der skal føres en driftsjournal.

Der stilles vilkår til at indenfor den tilladte produktion må ind og udgangsvægten svinge med maksimalt +/- 10 % så længe det maximale antal DE på årsbasis ikke overskrides.

En ændring af produktionen fra 3.560 slagtesvin (32-102 kg) til 6.040 slagtesvin (32-102 kg), sker i eksisterende stald og medfører ikke ændringer i staldsystemerne. Der er i staldene drænet gulv og spalter (33/67). Ejendommen lever op til BAT ved hjælp af en foderkorrektion på 0,897, se afsnit 3.

Ved næste gennemgribende renovering vil stalden blive pålagt indførelse af den tids gældende BAT-niveau.

Ansøger har redegjort for, at fravalget sker af praktiske og økonomiske hensyn. Ansøger har også redegjort for staldbygningernes levetid og kommende indførelse af BAT.

Kommunen vurderer, at det ikke er proportionalt at kræve luftrensning eller gyllekøling, da luftrensning og køling er svært at integrere i en eksisterende stald. Der vil derfor være en ringe/ingen miljøforbedrende effekt i forhold til en stor investering.

Endvidere vil etablering af et forsøringsanlæg eller et separationsanlæg ikke være proportionalt, idet udvidelsen ikke er i en størrelsesorden, der kan indtjene udgifterne til sådanne anlæg, indenfor en periode hvori der er proportionalitet.

Sønderborg Kommune vurderer på denne baggrund, at projektet kan realiseres i den ønskede staldbygning med den ansøgte indretning, og at ansøger i fornødent omfang har redegjort for implementering af BAT i forhold til staldindretning. Da udvidelsen foregår i eksisterende byggeri, stilles der ikke yderligere vilkår til staldindretning.

Ændringer af f.eks. staldindretning eller ventilationsarrangementer, må kun ske efter forudgående accept fra miljømyndigheden.

3.3 Ventilation

Ansøgers oplysninger om ventilation fremgår af tabel 4. Stalden på Skærtøft 10 er isoleret. Ventilationssystemet består af computerstyret undertryksventilation. Afkast er tagafkast uden overdækning med en højde på 3 m. Disse afkast er på ansøgningstidspunktet 1-1 1/2 meter over kip, men er i det ansøgte projekt forhøjet til 3 m over kip, for at leve op til afskæringskriterierne for lugt. Afkastene på bygning 1 placeres som beskrevet i bilag 3 og 16. Afkastene på bygning 2, forhøjes på nuværende placering.

Miljømyndighedens vurdering

Ventilationsanlægget er computerstyret. Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

For at leve op til afskæringskriterier vedr. lugt, stilles der vilkår til at afkastene forhøjes med 3 m over kip, på bygning 1 og 2, se bilag 1 og. På bygning 1 skal afkastene samles i 8 afkast på midten af bygningen. Dette vurderes at hindre at bygningen får karakter af ”industribygning” der vil skæmme, landområdets karakter i forhold til bygningssammensætning og byggestil. Afkastene skal placeres og udfærdiges som beskrevet i bilag 16.

Da stalden har styret ventilation, stilles der vilkår om, at færrest mulige ventilationsafkast i de enkelte staldsektioner må være i brug samtidig, så den højest mulige afkasthastighed opnås.

Sønderborg Kommune vurderer, at ventilationssystemet ikke giver anledning til gener for de omkringboende og der stilles derfor ikke yderligere vilkår.

3.4 Fodring

Der er på ansøgningstidspunktet ikke pålagt ejendommen restriktioner i forhold til fodring. I nudrift er der derfor ikke indtastet oplysninger, hvorved www.husdyrgodkendelse.dk beregner på baggrund af normtal. Der anvendes færdigfoder (tørfoder) indeholdende fytase og et fosfor- og råproteinindhold, der vurderes at ligge indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF), se tabel 4b.

Tabel 4b: Vejledende niveauer for råprotein og fosfor

Art	Faser	Indhold af råprotein (% i foder) ¹⁾	Samlet fosforindhold (% i foder) ²⁾
Slagtesvin	25-50 kg	15-17	0,45-0,55
Slagtesvin	50-110 kg	14-15	0,38-0,49

¹⁾ Med tilstrækkeligt afvejet og optimal tilførsel af aminosyrer

²⁾ Med tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af fx højtfordøjelige uorganiske foderfosfater og/eller fytase

For at opfylde kravet om 15 % reduktion af ammoniakudledningen for udvidelsen samt for at leve op til det vejledende ammoniakemissionsniveau opnåelig ved bedste tilgængelige teknik benyttes maksimalt 2,7 FE pr. kg tilvækst.

Foderkorrektionen er indtastet med maksimalt 2,7 FE pr. kg tilvækst og beregningsmodellen regner endvidere med 157,6 g råprotein pr. FE.

Vilkåret for foder stilles ud fra følgende formel, må type 2 korrektion være højst 0,897:

$$\frac{((\text{FEsv pr. produceret svin} \times \text{g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,028 \text{ kg N pr. kg tilvækst}))}{((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times (20,95 + 0,177 \times (\text{afgangsvægt} + \text{indgangsvægt}))) / 1000} =$$
$$\frac{((2,7 \times 70 \times 157,6 / 6250) - ((102 - 32) \times 0,028))}{((102 - 32) \times (20,95 + 0,177 \times (102 + 32))) / 1000}$$

Der søges om fleksibilitet med hensyn til de forskellige variable parametre, så længe korrektionsfaktoren ikke overstiger 0,897.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger opfylder kravet om 15 % ammoniak reduktion samt BAT-niveauet jf.

Miljøstyrelsens emissionsgrænseværdier, ved en effektiv fodring med max. anvendelse af 2,7 FE/kg tilvækst i gennemsnit. Samt maksimalt 157,6 g råprotein pr. FE. For at sikre at gennemsnittet på maks. 2,7 FE/kg tilvækst overholdes, stilles der vilkår om en type 2 korrektion på højst 0,897 på baggrund af følgende formel:

$$\frac{((\text{FEsv pr. produceret svin} \times \text{g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((\text{slagtevægt} \times 1,31 - \text{indgangsvægt}) \times 0,028 \text{ kg N pr. kg tilvækst}))}{((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times (20,95 + 0,177 \times (\text{afgangsvægt} + \text{indgangsvægt}))) / 1000}$$

De anførte tal er normtal for 2005/2006.

Foderet skal indeholde tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af for eksempel højtfordøjeligt uorganiske foderfosfater og/eller fytase. Tilsætningen skal kunne dokumenteres for miljømyndigheden på forlangende. Dokumentation skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

For at sikre god udnyttelse af ressourcerne, stilles der vilkår til at mængde af forbrugt foder samt opstået spild, registreres i driftjournalen.

Kommunen accepterer fleksibilitet med hensyn til de forskellige variable parametre, så længe korrektionsfaktoren ikke overstiger 0,897.

Sønderborg Kommune vurderer med baggrund i ovenstående at BAT-niveauet for foder er opfyldt.

3.5 Energi- og vandforbrug

I forbindelse med drift af ejendommen og den beskrevne husdyrproduktion før og efter udvidelsen, er der skønnet at være et forbrug af råvarer og hjælpestoffer som angivet i tabel 5.

Tabel 5: Forbrug af råvarer og hjælpestoffer

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
El	ca. 30.000 kWh	ca. 40.000 kWh
Fyringsolie stuehus Skærtøft 10	ca. 6.500 l	ca. 6.500 l
Diesellole (hele bedriften)	ca. 13.000 l	ca. 13.000 l
Diesellole til varmekanon	maks. 200 l	maks. 200 l
Evt. forbrug af diesel pr. ha	ca. 66 l pr. ha	ca. 66 l pr. ha
Evt. forbrug af strøm pr. DE	ca. 300 kWh/DE	ca. 236 kWh/DE
Drikkevand	ca. 2.000 m ³	ca. 3.400 m ³
Vask i stald, overbrusning mv.	ca. 125 m ³	ca. 125 m ³
Rengøring af maskiner på Storemarksvej 11	ca. 12 m ³	ca. 12 m ³
Sprøjtning	ca. 90 m ³	ca. 90 m ³
Vandforbrug beboelse	ca. 175 m ³	ca. 175 m ³

3.6 Energibesparende foranstaltninger

Der er opsat lav-energi lysstofrør i stalden fra 2006. I forbindelse med løbende udskiftning af lysstofrør i øvrige stalde udskiftes til lav-energi lysstofrør. Lyset i staldene er tændt efter behov og styres af foderstyringssystemet. Der er lys i staldene i ca. 10 timer i døgnet i vinterhalvåret og ca. 2 timer i døgnet i sommerhalvåret.

I stalden fra 2006 (bygning 7) er der combi-diffus ventilation. Der er p.t. ikke planer om at udskifte ventilationen i de øvrige stalde. Bliver der behov for det, vil der blive valgt et strømbesparende system, såfremt det er foreneligt med ventilationsbehovet i stalden. Efter hvert hold slagtesvin vaskes ventilatoren i staldafsnittene sammen med det øvrige staldinventar. Herved fjernes snavs mv. der kan yde modstand og forøge strømforbruget.

I staldene bygning 2 og 3 er der undertryksventilation, som er mere strømbesparende end fx ligetryksventilation.

Al ventilation er styret af et temperaturreguleret styringssystem, som sikrer, at ventilationen kører optimalt, både med hensyn til temperaturen i staldene og el-forbruget.

Der anvendes:

- Delvis lavenergibelysning,
- Eftersyn og rengøring af ventilatorer,
- Temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Ovenstående er beskrevet, som værende BAT, ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion

Vandbesparende foranstaltninger (BAT vedr. vandforbrug)

Vandbesparelse opnås ved drikkenipler som sidder over fodertruget (integreret i foderautomaten).

Ved vask af stalde anvendes iblødsætningsanlæg, hvorefter staldene vaskes med højtryksrensere med koldt vand. Både iblødsætning og vask med højtryksrensere er vandbesparende.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (brug af højtryksrensere, drikkenipler over trug). Vandforbruget måles ikke som sådant men tjekkes løbende (ca. en gang om måneden). Staldene kontrolleres dagligt og der udføres småreparationer med det samme eller tilkaldes service, hvis der er behov for det.

Miljømyndighedens vurdering

Det fremgår af tabel 5, at det årlige elforbrug er på ca. 40.000 kWh i ansøgt drift. I henhold til "Håndbog for svinehold 2007/2008 samt Finn Udesen, Videnscenter for svin, VSP" er elforbruget for en tilsvarende produktion ca. 70.000 kWh. Det forventede forbrug i ansøgt drift er derfor lavere end normen.

For at sikre en god udnyttelse af ressourcerne stilles der vilkår om, at hvis elforbruget stiger over 70.000 kWh årligt, skal ejendommen gennemgås ved et energieftersyn. Energieftersynet er gratis og fås ved henvendelse hos ansøgers elselskab.

Der stilles vilkår om, at besøgsrapporten fra et eventuelt energieftersyn skal fremsendes miljømyndigheden. Der stilles også vilkår om, at hvis en eventuel besøgsrapport viser energiforbedringer, som via besparelse på el kan tilbagebetales indenfor 2 år, skal disse udføres senest 2 år efter modtagelsen af rapporten.

For at miljømyndigheden kan kontrollere elforbruget skal det dokumenteres, for eksempel ved fremvisning af elregning. Dokumentation skal gemmes mindst 5 år og fremvises miljømyndigheden på forlangende.

Det fremgår af tabel 5, at det forventede vandforbrug vil være stige fra ca. 2.402 m³ årligt til 3.702 m³ efter udvidelsen.

I henhold til "Håndbog for svinehold 2007/2008" er det gennemsnitlige årlige vandforbrug tilsvarende den ansøgte produktion, ca. 3400-4300 m³ vand. Normtallet er beregnet uden forbrugt vand til overbrusning. Det har ikke været muligt at fremskaffe normtal for overbrusning.

For at sikre at der sker en god udnyttelse af ressourcerne stilles der vilkår om, at vandforbruget skal registreres kvartalsvis. Vandforbruget skal noteres i en driftsjournal og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Forbruget af olie er uændret som følge af udvidelsen.

3.7 Spildevand herunder regnvand

De årlige producerede mængder af spildevand fremgår af tabel 6.

Tabel 6: Spildevand

Spildevandstyper	m ³ /år før udvidelse	m ³ /år efter udvidelse	Aledes til	Renseforanstaltning
Rengøringsvand, drikkevandsspild mv.	ca. 350 m ³	ca. 600 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Vaskevand fra vaskeplads på Storemarksvej*	ca. 12 m ³	ca. 12 m ³	Gyllebeholder på Storemarksvej 11	Ingen
Sanitært spildevand (stuehus inkl. wc på kontoret)	ca. 175 m ³	ca. 175 m ³	Septiktank og videre til lukket vandløb/spildevandsledning	Bundfældning
Regnvand tilledt gyllebeholder fra vaskeplads*	ca. 84 m ³	ca. 84 m ³	Gyllebeholder på Storemarksvej 11	Ingen
Regnvand tilledt gyllebeholder fra udleveringsgang + vand fra vask af gangen	ca. 70 m ³	ca. 70 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Tagvand til lukket vandløb/spildevandsledning	ca. 1.500 m ³	ca. 1.500 m ³	Via ledninger og dræn til lukket vandløb/spildevandsledning og videre gennem åbent vandløb til Lillebælt	Ingen

* Mængder er for hele bedriften!

Tagnedløb er vist på tegningen bilag 1. Ud fra kapacitetsberegningens normtal, Jf. standardkapacitetsberegning, er der ca. 0,48 m³ gylle pr. slagtesvin 32-102 kg. I denne mængde er der inkluderet ca. 25 l vaskevand samt ca. 75 l drikkevandsspild pr. slagtesvin.

Fra nudriften på 3.560 slagtesvin 32-102 kg er der beregnet 1.771 m³ gylle og vand inklusiv vand tilledt udleveringsgang. Efter udvidelsen beregnes mængden til 2.974 m³ gylle og vand inklusiv vand tilledt udleveringsgang.

Ansøger vurderer, at der ikke afledes spildevandstyper, der kræver særskilt spildevandstilladelse. Overfladevand fra tage samt afløb fra septiktank ledes som hidtil gennem spildevandsledning/ vandløb til Lillebælt. Da der ikke sker ændringer i mængden eller sammensætningen af det udledte overfladevand og spildevand, er der ikke fremsendt ansøgning om udlednings-/spildevandstilladelse.

Septiktanken tømmes via den kommunale tømningsordning.

Sprøjteudstyr

Pesticider opbevares i maskinhuset på Storemarksvej 11 i et aflåst kemikalieskab. Der er

intet afløb i eller ved skabet. Påfyldning af vand på marksprøjten foregår på vaskepladsen på Storemarksvej. Der er ingen kontakt mellem vandslange og kemikalier i forbindelse med påfyldningen.

Påfyldeplads

Påfyldning af gyllevogne sker med sugetårn, det er derfor ikke nødvendigt med påfyldeplads.

Miljømyndighedens vurdering

Miljømyndigheden har registreret, at der ikke sker opbevaring eller påfyldning af bekæmpelsesmidler og kunstgødning på ejendommen. Der stilles derfor ingen vilkår herfor – men henstiller til, at gældende lov skal overholdes, såfremt forholdene ændres.

Der stilles vilkår om at overførsel af gylle fra gyllebeholder til vogn skal ske med sugetårn. Hvis der på bedriften ændres på denne praksis, stilles der vilkår til etablering af befæstet påfyldningsplads. Der stilles vilkår om opsamling af spild i forbindelse med påfyldning af gyllevogne.

Der stilles tillige vilkår om, at hvis der skal foretages vask af maskiner, skal al vask af maskiner og redskaber, hvorfra der kan forekomme gødningsrester, samt grisetransportvogne og marksprøjte skal foregå på støbt, tæt plads med bortledning af spildevandet til opsamlingsbeholder. Sådant en forefindes på Storemarksvej 11. Alternativt kan dette foregå på areal med beplantning.

Udbringning skal ske jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning af husdyrgødning.

3.8 Affald

Døde dyr opbevares under kadaverkap ved låge ved udleveringsrampen. Dyrene har hidtil været lagt direkte på jorden. Som følge af regler for opbevaring af døde dyr, lægges dyrene fremover enten på en palle eller en betonspalte. Pladsen er en del af dagen afskærmet mod sollyset, som følge af bygningernes placering. Der er ingen naboer, som kan se pladsen fra deres ejendom, og pladsen kan heller ikke ses fra offentlig vej. Daka afhenter dyrene. Dyr til afhentning tilmeldes pr. telefon.

Brugte kanyler, opbevares i stald afleveres på Apoteket, efter brug.

Lysstofrør og spraydåser opbevares i maskinhus og transporteres af ansøger til genbrugsstation.

De anmeldte affaldsmængder fremgår af tabel 7.

Tabel 7: Affaldsmængder

Affaldstype	Opbevaringssted	Transportør	Modtageanlæg	Årlig mængde	EAK-kode	ISAG-kode
Olie- og kemikalieaffald:						
Spildolie	Maskinhus på Storemarksvej 11	Selv	Containerplads	maks. 50 l	13.02.08	06.01

Olie- og brændstoffiltre	Opbevares ikke. Skiftes ved service.	-	Servicefirma	ca. 5-10 stk.	16.01.07	06.05
Blyakkumulatorer	Maskinhus på Storemarksvej 11	Selv	Tilbageleveres til købssted	ca. 1 stk.	16.06.01	05.99
Rester af bekæmpelsesmidler	Hvis der er noget, står det i kemikalierum i maskinhus på Storemarksvej 11	Selv	Containerplads	Normalt intet	02.01.05	05.12
Spraydåser	Maskinhus	Selv	Containerplads	ca. 50-100 stk.	15.01.10	23.00
Kanyler	I stalde	Selv	Apotek	maks. 1 boks	20.01.32	05.13
Tørbatterier - NiCd		Selv	Containerplads	ca. 5-10 stk.	16.06.02	77.00
Fast affald:						
Lysstofrør	Maskinhus	Selv	Containerplads	maks. 20 stk.	20.01.21	79.00
Metalaffald	Rundt omkring på ejendommen	H.L. Jern & Metal	H.L. Jern & Metal	maks. 0-5 tons	20.01.06	56.20
Diverse brændbart	Maskinhus	Marius Pedersen	Forbrændingsanlæg	maks. 26 x 800 l	Afhængig af indhold	19.00

Mængder er skønnede mængder for hele bedriften, dvs. inklusiv svineproduktionen på Storemarksvej 11 og markdriften. Mængderne skønnes stort set uændrede som følge af udvidelsen..

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre, at der ikke sker forurening i forbindelse med opbevaring og bortskaffelse af døde dyr, stiller der vilkår om håndtering af animalsk affald.

Ligeledes stilles der vilkår om opbevaring af farligt affald på ejendommen.

Virksomheden skal desuden være opmærksom på, at alt affald skal opbevares, transporteres og bortskaffes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom. Der henvises til:

- *Affaldsbekendtgørelsen*
- *Regulativ og forskrift for farligt erhvervsaffald*
- *Regulativ for erhvervsaffald i Sønderborg Kommune*
- *Regulativ for husholdningsaffald i Sønderborg Kommune*
- *Regulativ og forskrift for klinisk risikoaffald og andet farligt affald fra sundhedssektoren*

I henhold til regulativerne gælder det, at medicinrester (inklusive vaccinerester og brugte kanyler) skal afleveres på apoteket. Tømt emballage kan bortskaffes med dagrenovationen.

Ligeledes kan tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage bortskaffes med dagrenovationen, mens emballage med pesticidrester skal afleveres som farligt affald – fx på en af ASA´s containerpladser. Alternativt kan tømt emballage fra såvel medicin som pesticider afleveres på containerpladsen som erhvervsaffald.

Ejer skal til en hver tid sikre sig at genanvendeligt affald, bliver afleveret til et registeret genanvendelses anlæg.

4 Driftsforstyrrelser eller uheld

Ved overpumpning af gylle fra forbeholder til gyllebeholder aktiveres en kontakt på forbeholderen ved gyllebeholderen. For at forhindre, at overpumpning påbegyndes ved et uheld, monteres et skab der kan aflåses hen over kontakten.

Det tjekkes løbende, om der er plads i gyllebeholderen før overpumpning. Forbeholderen er placeret i et niveau i forhold til gyllekanalerne, så det ikke er muligt at få overløb fra forbeholderen. Der er ingen faste rør eller pumper til overpumpning af gylle fra gyllebeholder til gyllevogn. Der er heller ikke spjæld mellem forbeholder og gyllebeholder.

Skulle uheldet være ude og gyllebeholderen bryder sammen eller overfyldes ved en fejl og gyllen løber ud på marken, vil en del af gyllen kunne sive gennem jorden og ud i det lukkede vandløb. I dette tilfælde vil drænrøret kunne blokeres i en brønd ved indløbet i skoven nord for ejendommen (se beredskabsplan). Herefter vil oppumpning af forurenede vand vha. slamsuger iværksættes. Det vurderes, at der er ekstrem lille sandsynlighed for, at dette vil ske. Gyllebeholderen er omfattet af tiårsbeholderkontrolordningen og eventuelle fejl og mangler udbedres løbende.

Gyllebeholderen har omfangsdræn, som kan inspiceres bl.a. i forbindelse med tømning af gyllebeholderen. Omfangsdrænets primære formål er at tjekke grundvandsstanden, så beholderen ikke tømmes i niveau under grundvandsstand, idet tømning under grundvandsstand vil kunne forårsage brud på gyllebeholderens bundplade og dermed utæthed.

I forbindelse med fx slagteristrejke kan der ske en midlertidig ophobning af dyr på ejendommen. Dette vil bevirke, at lugtemissionen fra stalden bliver større end normalt. Denne situation forventes at forekomme meget sjældent.

De to olietanken er opstillet i maskinhuset, hvor der er betongulv. Begge er nye olietanke fra 2007. Tankene er på ben og har påfyldningsalarm. Fyringsolietanken har desuden enstrenget rørføring. Alle øvrige olieråvarer og farligt affald håndteres i maskinhuset på Storemarksvej 11.

Miljømyndighedens vurdering

Miljømyndigheden vurderer, at der kan være en vis risiko for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering og transport af gylle. Det er derfor vigtigt, at beredskabet straks tilkaldes ved uheld, der medfører forurening, og at miljømyndigheden orienteres efterfølgende. Det er dog stadig virksomhedens pligt at forebygge og afværge driftsforstyrrelser og uheld – ligesom det er virksomhedens pligt at genoprette den hidtidige tilstand (jf. miljøbeskyttelseslovens § 71).

For at mindske skaden ved et eventuelt uheld, skal forefindes en opdateret beredskabsplan på husdyrbruget, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, der kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal være tilgængelig og synlig for ejendommens ansatte og andre, der arbejder på bedriften. Det vil sige udformet på et sprog som de kan forstå. Ansøger har indsendt en beredskabsplan.

Der stilles vilkår om at der monteres et skab rundt om kontakten til pumpen på forbeholderen. Skabet skal være aflåst når pumpen ikke benyttes.

Med ovenstående vilkår vurderer kommunen at risikoen for uheld er minimeret, der stilles ikke yderligere vilkår.

5 Gødningsproduktion og –håndtering

I dette kapitel beskrives og vurderes den husdyrgødning, der produceres på ejendommen og evt. afsættes og modtages fra anden side, og om mulighed for modtagelse af større mængder husdyrgødning, jf. FAQ 10. Husdyrgødningens opbevaring, håndtering og evt. teknisk forarbejdning indgår også heri.

5.1 Gødningstyper, mængder og opbevaring

Der produceres svinegylle på ejendommen. Der er indsendt kapacitetserklæring i forbindelse med ansøgningen. Den beregnede gødningsmængde før og efter udvidelsen, samt opbevaringsanlæg fremgår af tabel 8 og 9.

Jf. Landbrugets byggeblad 95.03-03 revideret 27.08.2009 er der fra nudriften på 3.560 slagtesvin 32-102 kg, beregnet 1.771 m³ gylle og vand inklusiv vand tilledt udleveringsgang. Efter udvidelsen beregnes mængden til 2.974 m³ gylle og vand inklusiv vand tilledt udleveringsgang.

Tabel 8: Gødningstyper og -mængder pr. år

Gødningstype	Før udvidelse	Efter udvidelse
	Flydende gødning [m ³]	Flydende gødning [m ³]
Svinegylle (inkl. vaskevand og overbrusning)	1.771	2.974

Opbevaringskapacitet i gyllebeholdere incl. lejet gyllebeholder: 2.370 m³. Opbevaringsanlæg fremgår af tabel 9.

Tabel 9: Opbevaringsanlæg

Anlæg	Kapacitet	Opførelsesår	Beholderkontrol	Overdækning
Perstrup gyllebeholder	750 m ³	1984	10/11-2008	Ingen
Fortank	ca. 20 m ³	1984	-	Betonlåg
Eksisterende kanaler	ca. 350 m ³	-	-	Ingen
Lejet gyllebeholderkapacitet	1.250 m ³	1995	28/2-2008	Ingen
I alt	ca. 2.370 m ³	-	-	-

Opbevaringsaftalen var før på 1.000 m³.

Den lejede beholder er ansøgers egen beholder på Storemarksvej 11. Gylle flyttes typisk i januar måned.

Gødning håndteres som gylle, og gyllen opbevares i gyllebeholder med tæt overdækning i form af et tæt og tørt flydelag etableret vha. usnittet halm. Fra stalden udsluses gyllen til forbeholder, hvorfra gyllen pumpes til gyllebeholder.

Der føres journal over spredning af uorganisk gødning og husdyrgødning på markerne i form af mark og gødningsplan, som endvidere bruges til planlægning af kommende sæsons spredning. Mark- og gødningsplanen sikrer, at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding, planternes udbytte og kvælstofudnyttelsen.

Det er maskinstation med optimalt udstyr, der står for gylleudbringningen. Gyllen køres typisk ud med 20-25 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage.

Da arealerne overvejende er jordbundstype 6 (lerjord), og der primært dyrkes vinterafgrøder, benyttes der ikke nedfælder. Nedfældning i vinterafgrøder er ikke ønskeligt, da der kommer for mange køreskader på afgrøderne, hvilket medfører et mindre udbytte og i sidste ende en mindre N-optagelse i afgrøder og dermed også en større udvaskning. Udkørsel med nedfælder, tager endvidere en del længere tid. En nedfælder, har typisk 6-8 m rækkevidde, mens en gyllevogn med slæbeslanger har op til 24 m rækkevidde.

Bedst tilgængelig opbevaringsteknik

Gyllebeholdere: Der anvendes usnittet halm som flydelag.

Der er tale om:

- en stabil beholder, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
- lageret tømmes hvert år og inspiceres visuelt (tømmes helt 1 gang om året)

- beholderens bund og vægge er tætte
- der skal være dobbelte ventiler ved alle ventiludgange fra lageret
- gyllen kun omrøres umiddelbart før tømning
- beholderne er overdækket med naturligt flydelag (sikres ved at tilsætte halm efter hver tømning)

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har beregnet opbevaringskapaciteten ved et dyrehold på 6.040 slagtesvin 32-102 kg. Sønderborg Kommune har konstateret, at ansøger har opbevarings-kapacitet til 9 måneder. Kommunen vurderer, at risikoen for forurening ved håndteringen af husdyrgødning, er relativt lille, da gyllen suges op med tårn når den skal udbringes. Der stilles derfor ikke vilkår til befæstet påfyldningsplads.

Med hensyn til opbevaring af gylle stilles vilkår om, at der til enhver tid skal være kapacitet til opbevaring af gylle og vaskevand m.v. indtil udbringning kan ske, dog minimum 9 mdr. Kravet er opfyldt, da opbevaringskapaciteten er beregnet til at kunne dække 9 mdr.

For at mindske gener for naboer skal det tilstræbes, at der ikke foretages håndtering, herunder omrøring og udkørsel af husdyrgødning fra anlæggene lørdag eller søndag.

For at sikre mod spild af gylle eller uheld med gylle, stilles der vilkår om at håndteringen af gylle skal foregå under opsyn og på en måde, som medfører mindst mulig gene for omgivelserne. Ansøger har redegjort for bedste tilgængelige opbevaringsteknik. Sønderborg Kommune vurderer at ansøger med sin redegørelse lever op til BAT på opbevaring.

5.2 Udbringning af husdyrgødning

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er dækket af:

- Husdyrgødningsbekendtgørelsen
- Bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække
- Regler for udbringningstidspunkter
- Forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage
- Udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspreder til gylle)
- Krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur
- Krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter
- Krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer,
- Krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha, krav til efterafgrøder

Der udarbejdes hvert år en mark- og gødningsplan, hvorved det sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding og planternes udbytte.

Det er en maskinstation, der står for udbringningen af gyllen. Gyllen køres ud med 25 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Der vil forekomme ammoniakfordampning og lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres ammoniakfordampning og lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der er ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløbene.

Gylleudbringning sker kun på hverdage og aldrig op til store fester (for så vidt, at der er kendskab hertil).

Da arealerne er jordbundstype 6 (lerjord) er det ikke praktisk muligt at benytte nedfælder.

Når der udbringes husdyrgødning og suppleres op til Plantedirektoratets norm med handelsgødning, er der forbrugt 15-20 % mindre kvælstof end økonomisk optimal mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik og placering i sædskiftet, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig. Ligeledes vil stigende afgrødepriser flytte afgrødernes økonomisk optimale kvælstofniveau højere op, og dermed kræve bedre udnyttelse af husdyrgødning på bedriftens arealer.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har redegjort for bedste tilgængelig opbevaringsteknik og udbringningsteknik. Udbringning af gylle forgår på veletablerede afgrøder og dermed minimeres ammoniakfordampning og lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne. Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. På dette grundlag vurderer kommunen, at der i fornødent omfang er anvendt BAT i forbindelse med opbevaring og udbringning af husdyrgødning. Sønderborg Kommune vurderer, at gyllebeholdere som udgangspunkt sikrer en god og sikker opbevaring af gyllen og at der med veletablerede flydelag sikres en god næringsstofudnyttelse og tilstrækkelige begrænsning af lugtgener.

6 Forurening og gener fra husdyrbruget

Ammoniak og natur

I de enkelte delafsnit vil påvirkningen med ammoniak fra anlægget på beskyttet natur, Natura 2000 og bilag IV arter blive vurderet separat.

Fordampningen af ammoniak vil primært ske fra stalde og som ammoniaktab fra lagre af husdyrgødning.

Beregninger, der er foretaget ud fra Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem viser, at fordampningen af ammoniak fra nudriften er 1660 kg kvælstof pr. år og i ansøgt produktion

2367 kg NH₃-N pr. år. Projektet medfører således en stigning i ammoniakfordampningen på 707 kg NH₃-N pr. år.

I henhold til ansøgningsmaterialet er det generelle krav til reduktion på 15 %, (beregningsgrundlaget for 2007 hvor ansøgningen er indsendt) af ammoniaktab fra stald og lager opfyldt.

Ansøger har opfyldt kravet til ammoniakreduktion på 15 % af ændringerne samt opfyldt Miljøstyrelsens vejledende emissionsniveau, ved at fodre med maksimalt 2,7 FE pr. kg tilvækst samt maksimalt 157,6 g råprotein/ FE.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at kravet om ammoniakreduktion er opfyldt ved at fodre med maksimalt 2,7 FE pr. kg tilvækst i hele perioden samt type 2 korrigerer således korrektionsfaktoren ikke overstiger 0,897. Vurderingen er foretaget på baggrund af de tal, som fremgår af ansøgningskemaet. En mere detaljeret redegørelse for emissionsniveauet og ejendommens BAT-niveau kan ses i afsnit 10.

Beskyttet natur

Sønderborg Kommune har kortlagt § 3 naturtyper inden for 1.000 m fra anlæggene ved en gennemgang i felten. Naturtyperne er vist i tabel 10 og på et kort i bilag 13. Vurderingen af beskyttet natur i Natura 2000 område er vurderet i det efterfølgende afsnit om Natura 2000.

Naturforholdene er vurderet ud fra tidligere registreringer samt ved en gennemgang af bufferzonen for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 samt for øvrige levesteder for særligt beskyttede arter opført på habitatdirektivets bilag IV, fredede dyr og planter samt rødlistede arter.

Tabel 10 er en totaloversigt over identificerede naturarealer i 1.000 meter screeningszonen

Tabel 10: Oversigt over natur beskyttet i henhold til naturbeskyttelsesloven § 3 (NBL § 3) inden for 1.000 meter fra anlægget samt angivelse af om der er registreret bilag IV arter.

Id nr	Naturtype	Nbl. § 3	Skov- loven § 28	Hgl. § 7	Hgl. 300 m	Rødliste/ fredninger	Habitatdir. Bilag IV	Habitatdir. Bilag IV
							tidligere registrering	Mulig lokalitet bilag IV arter
885	mose+sø	x						x
1136	sø	x					x	
1137	sø	x					x	
1138	sø	x					x	
1139	mose	x						x
1140	eng + mose	x						x
1141	eng + mose	x					x	
1142	mose	x						x
1143	sø	(x)						
1144	sø	x						
1145	sø	x					x	
1146	overdrev	(x)						x
1147	krat							x
1148	sø	(x)						
1149	sø	fjernet						

1150	eng	(x)						x
1157	sø	(x)						
1158	sø	(x)						x
1159	eng	x						x
1161	mulig eng oversvømmet							
1162	eng	(x)						x
1163	eng	(x)						x
1164	overdrev	(x)						x
1165	mose		(x)					
1168	sø	(x)						x
1169	eng	(x)						x
1172	sø	(x)					x	
1173	sø	(x)						x
1174	overdrev+eng	(x)						x
1176	sø (fjernet)						x	
1401	mose		(x)					
1402	sø	(x)						
1403	mose		(x)					
1404	mose	(x)						
1405	mose		(x)					
1409	mose		(x)					
1410	mose	(x)						
1411	sø		(x)					
1412	mose	(x)						
1413	mose		(x)					
1414	mose		(x)					
1415	sø	(x)						
1416	sø	(x)						

Ved den aktuelle gennemgang af 1000 meter zonen er der registreret 15 nye arealer, der vurderes at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er desuden registreret 18 vådområder i Nørreskoven, der vurderes at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller § 28. Inden for bufferzonen findes der i alt op mod 15 ha beskyttet natur, hvoraf ca. 9,8 ha er nye registreringer. Der er inden for de 1.000 m ikke registreret særlig følsomme naturtyper, jf. § 7 i lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug af 20.12.2006.

Skov- og Naturstyrelsen har i deres "Vejledning vedrørende sagsvurdering for lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af husdyrbrug" fra 2003 (2005) vurderet at ekstra belastning på mindre end 0,5 – 1 kg N / ha/år kan antages at være uvæsentlige såfremt der ikke er tale om særlig næringsfølsomme naturområder og såfremt naturtypens grænseværdi ikke allerede er overskredet.

Naturtyper, som påvirkes af kvælstof fra luften, kan ændre fysisk karakter som følge af ændringer i plantesamfundene. Ofte vil en næringsberigelse resultere i en øget biomasseproduktion. Ved manglende naturpleje er resultatet tilgroning.

Tabel 11 viser ammoniakdepositionsberegninger foretaget via www.husdyrgodkendelse.dk til udvalgte punkter. Beregningerne er foretaget på baggrund af en N emission fra husdyrbruget ved Skærtøft 10 på årligt 2659 kg N/ år efter udvidelsen, dvs. en meremission på 826 kg N/år. I det endelige projekt er den samlede N emission på 2367 kg N/år, dvs. en

meremission på 707 kg N/år. Forskellen skyldes projektilpasninger efter naturscreening er foretaget.

Tabel 11: Beregning af ammoniakdeposition til udvalgte punkter omkring ejendommen.

Punkt	Afstand (m)	Vindretning	Afsætning i alt (kg N/ha/år)	Merafsætning (kg N/ha/år)
	300	0 (syd)	0,437	0,145
	300	90 (vest)	0,663	0,217
	300	180 (nord)	0,615	0,202
	300	270 (øst)	0,939	0,305
	1000	0 (syd)	0,046	0,015
	1000	90 (vest)	0,070	0,023
	1000	180 (nord)	0,065	0,021
	1000	270 (øst)	0,099	0,032
§ 7	>5000			
Natura 2000	1150	300	0,065	0,021

Det nærmeste naturområde ligger i en afstand af ca. 250 meter syd for ejendommen (lokalitet 1142, 1159). Naturområdet består af mose og eng. Depositionsberegningen ved 300 meter syd for ejendommen viser en samlet deposition af kvælstof på 0,44 kg N/ha/år mens merdepositionen beregnes til 0,15 kg N/ha/år. Der blev ved besigtigelsen ikke fundet plantearter i mosen eller på engen, der indikerer, at naturområdet er ekstra følsomt over for en begrænset merdeposition af kvælstof.

Baggrundsniveauet for kvælstofbelastningen ligger i Sønderborg Kommune på 16-21 kg N/år/ha. I området omkring ejendommen ligger baggrundsbelastningen mellem 16-19 kg N/ha/år.

Tålegrænser for de forskellige naturtyper mht. ammoniaknedfald varierer betydeligt jf. Vejledning om godkendelse af husdyrlandbrug. Se tabel 12.

Tabel 12: Tålegrænser for forskellige naturtyper mht. ammoniaknedfald (Faglig rapport fra arbejdsgruppen om ammoniak Faglig rapport fra DMU, nr. 568 2006)

Naturtype	Tålegrænse	Differentiering
Overdrev	10-25	Sure overdrev 10-20, kalkholdige overdrev 15-25
Klit	10-25	klit 10-20, fugtige klitlavninger 10-25
Hede	10-25	tør hede 10-20, våd hede 15-25
Fersk eng	15-25	
Strandeng	30-40	
Mose (og kær)	5-25	højmoser 5-10, hængesæk, tørvelavninger 10-15, fattigkær og hedemoser 10-20, kalkrige moser og væld, rigkær 15-25
Løvskov	10-20	
Nåleskov	10-20	

For søers vedkommende vil kvælstof normalt ikke være den begrænsende faktor. Næringsfattige søer vil dog være påvirkelige, både mht. næringsberigelse og til forsurening. Dette gælder især brunvandede søer. Baggrundsniveauet for kvælstofbelastningen ligger således nær den øvre tålegrænse for flere af de næringsfattige naturtyper.

Beregningerne af depositionen på lokaliteterne inden for 1.000 m fra anlægget viser, at der for ingen af lokaliteternes vedkommende er en større merbelastning end o-effekt niveauet for følsomme lokaliteter.

Det nærmeste registrerede § 7 areal til Skærtøft 10 er et overdrevarsareal, som ligger ca. 13,1 km fra ejendommen på Sydfyn ved Hornenæs skov.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes at merbelastningen med N på 0,15 kg N/ha/år på lokalitet 1142/1159 ikke er af en størrelsesorden, der vil medføre tilstandsændringer på arealet. På de resterende lokaliteter er merdepositionen så lille at der ikke vil være tale om målbare ændringer i tilstanden af de pågældende naturområder.

Det vurderes, at gennemførelse af det ansøgte projekt ikke vil medføre en påviselig tilstandsændring af beskyttet natur.

Sønderborg Kommune har ikke foretaget beregninger til det nærmeste § 7 areal, da arealet er beliggende så langt væk, at emissionen af kvælstof fra ejendommen vil være en del af baggrundsbelastningen. Sønderborg Kommune vurderer således, at § 7 arealer ikke vil blive påvirket af deposition af ammoniak fra anlægget grundet den store afstand.

Det vurderes samlet, at påvirkningen med luftbåren ammoniak fra ejendommen ikke vil påvirke beskyttet natur væsentligt og der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

Natura 2000

Skærtøft 10 ligger ca. 1.150 meter sydøst fra det internationale naturbeskyttelsesområde – habitatområde H189 Lilleskov og Troldmose. Beregninger til det nærmeste punkt i habitatområdet viser, at der er en deposition af luftbåren kvælstof (N) til H189 fra Skærtøft 10.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet er Skæv vindelsnegl (*Vertigo angustior*), Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus cristatus*), Flerårig vegetation på stenede strande, Strandenge, Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks,

Bøgeskove på morbund uden kristtorn, Bøgeskove på muldbund, Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund og Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

I henhold til Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015 for habitatområde 189 er truslerne mod udpegningsgrundlaget:

- Arealreduktion/fragmentering: Det vurderes, at Skæv vindelsnegls levested er truet af arealreduktion eller fragmentering.
- Næringsstofbelastning: For skovene er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet.
- Tilgroning: Mange af strandengene er i dag tilgroet med tagrør, buske og træer.
- Naturtypen næringsrig sø er truet af tilgroning.
- Stor Vandsalamanders ynglesucces vurderes at være reduceret, fordi ynglevandhuller er tilgroede og overskyggede.
- Skæv vindelsnegls levested i kærstarbevoksningen i Bosted Made trues af tilgroning.
- U hensigtsmæssig hydrologi: Afvandingen foregår mod Lillebælt. I den kuperede del er der ret dybt nedskårne bække, i den lave del og i engene er der åbne grøfter. Afvandingen på de lave arealer er sløjfet som led i naturskovsstrategien. Området afvander gennem en højvandssluse til Lillebælt.
- U hensigtsmæssig drift: Engene blev græsset indtil slutningen af 1990'erne. I dag er græsningen sporadisk.
- Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyperne forringes eller ødelægges, f.eks. ved fjernelse af dødt træ, jordbearbejdning eller kørsel i skovbunden. Der er i øvrigt en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering til andre træarter.
- Invasive arter: Rynket rose synes stabil på strandvolden, men kan blive et problem, hvis kårfaktorernes ændres, så arten bliver mere aggressiv.
- Forstyrrelser: Der er rekreative interesser i området, hvor strandvoldene benyttes til opholds- og parkeringspladser. Udover den fysiske slidtage dette medfører på strandvoldene, vurderes besøgstallet at være af en størrelsesorden, der ikke medfører væsentlige forstyrrelser af udpegningsgrundlaget.

”Forpligtelsen efter habitat-direktivet kræver ikke alene, at medlemsstaterne ikke giver tilladelse til indgreb, der kan bringe bevaringsmålsætningerne for et givent Natura 2000-område i alvorlig fare, men ligeledes, at de i overensstemmelse med bestemmelserne i national ret træffer alle nødvendige foranstaltninger for at undgå sådanne indgreb” (Kammeradvokaten 2009).

Påvirkning af habitatområder er ved flere lejligheder blevet prøvet ved EF-Domstolen. C-98/03 -kommissionen mod Tyskland: Sagen viste, at indvinding af vand uden for et habitatområde skulle have været vurderet for effekter inde i habitatområdet. Dvs. projekter uden for habitatområder skal konsekvensvurderes, hvis det vurderes at der kan være en risiko for påvirkning.

Basisanalyserne og udkast til Natura 2000 planer påviser at atmosfærisk deposition af ammoniak er en trussel mod opretholdelse af gunstig bevaringsstatus for tæt ved alle naturtyper på udpegningsgrundlaget til H 189.

Beregningsmodellen for ammoniakafsætning er udviklet som et estimeringsværktøj. Beregningsmodellen medtager ikke ammoniakemission fra udbringningsarealer. DMU vurderer at der er en samlet usikkerhed på depositionsberegningerne på mere end 120 % svarende til en faktor 2. Denne vurdering er ikke blevet eksperimentelt undersøgt. DMU vurderer endvidere, at beregningsmodellens manglende inddragelse af ammoniakdeposition i perioder med regn (vådafsætning) ikke er væsentlig, da det blot regner ca. 5 % af tiden i Danmark. Endvidere vil store dele af vådafsætningen stamme fra udenlandske kilder fra baggrundsbelastningen (teknisk notat, DMU, dec. 2006)

Screening

Det fremgår af basisanalysen til H189 og udkast til Natura 2000-plan for H189, at eutrofiering er en af de største trusler mod opnåelse og bevarelse af gunstig bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget.

Følgende (tabel 12a) er en skematisk beskrivelse af de naturtyper, som udgør udpegningsgrundlaget for H189, de enkelte naturtypers tålegrænseinterval samt depositionsberegninger.

Tabel 12a: Tålegrænser

Naturtype	Nr.	Tålegrænse kg N/ha/år	Samlede areal (ha) med naturtypen	Baggrundsdep.	Areal - m2 som påvirkes med mere end 0.1 kg N/ha/år	Areal - % som påvirkes med mere end 0.1 kg N/ha/år
				for H189	fra adressen	fra adressen
Løvskov	9130 9160	10-20	43,9	22,7	0	0
Elle- og askeskov	91E0*	10-20	12,3	22,7	0	0
Næringsrige Søer og Vandhuller	3150	5 - 10	0,8*	16,3-22,7	0	0
Strandvolde	1220		0,2*	16,3	0	0

*Arealerne for 1220 og 3150 er vejledende da de i udkastet til naturplanen for området ikke er målt op. Her angives det, at datagrundlaget er ufuldstændigt og at opmålingen vil ske inden næste planperiode.

Kvælstof fra lokale kilder

Med henvisning til Kammeradvokatens notat fra 2009 vurderer Sønderborg Kommune, at der i forbindelse med Natura 2000 arealer skal vurderes på den totale påvirkning fra det enkelte projekt samt de kumulative effekter af alle lokale kilder.

I vurdering af kvælstof belastning fra Skærtøft 10 er der beregnet en lokaldeposition til punktet med den korteste afstand fra Skærtøft 10 til H189

Beregningerne viser at der i det nærmeste punkt er en teoretisk totaldeposition på 0,065 kg N/ha/år fra Skærtøft 10. Det er væsentligt mindre en grænseværdien fra bilag 3 i bekendtgørelsen til husdyrgodkendelsesloven på 0,7 kg N/ha/år i merdeposition.

I samme punkt har Sønderborg Kommune fået beregninger fra DMU. Disse beregninger viser at der er en teoretisk samlet tørafsætning på 4 – 6 kg N/ha/år fra lokale kilder, 14

kgN/ha/år fra øvrige kilder samt 7 kgN/ha/år i vådafsætning – primært fra udenlandske kilder. Samlet set en deposition på 27 kgN/ha/år.

Beregninger fra DMU viser, at skovnaturtyperne på udpegningsgrundlaget til H189 har en gennemsnitlig deposition på ca. 25 – 27 kgN/ha/år.

Disse beregninger bekræfter basisanalysens vurdering af, at opnåelse og fastholdelse af gunstig bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget kan være truet pga. eutrofiering.

Sønderborg Kommune har endvidere anvendt depositions kort fra Conterra. Kortet er fremkommet vha. data fra GHI, herunder oplysninger om husdyrart, besætningstype og staldtype samt data fra gødningsregnskabet.

Depositions kortet viser en gennemsnitlig deposition på habitatområdets lysåbne arealer på ca. 16,7 kg N/ha/år og en gennemsnitlig deposition af skovnaturtyperne på ca. 23,5 kg N/ha/år.

Husdyrgodkendelsesloven lægger op til, at kommunerne skal anvende de beregnede værdier, som fremkommer vha. indtastning i regneark på hjemmesiden:

www.husdyrgodkendelse.dk

Sønderborg Kommune anvender yderligere beregninger fra DMU samt data fra Conterra for at sikre sig det bedste videnskabelige grundlag at træffe afgørelser ud fra ved vurdering af planer og projekter, hvor der kan være en risiko for væsentlig påvirkning af Natura 2000 områder.

Med baggrund i usikkerheden i selve beregningsmetoden, vurderes det, at H189 maksimalt påvirkes med 0,13 kgN/ha/år (2 x 0.065) og langt største delen af området vil modtage under 0.02 kgN/ha/år fra Skærtøft 10.

Det næst nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde på land (Augustenborg Skov, Habitatområde 200) ligger ca. 8,1 km sydvest for ejendommen.

Udpegningsgrundlaget for Augustenborg Skov (H 200) er: Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, bøgeskove på muldbund, egeskove og blandeskove på mere eller mindre rig jordbund og elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Miljømyndighedens vurdering

Naturtyperne på udpegningsgrundlaget til H189 har tålegrænser i intervallet 5 – 20 kg N/ha/år. Tålegrænserne for samtlige naturtyper i H189 er overskredet. DMU beregninger viser, at de lokale kilder kan udgøre op mod 4 – 6 kg N/ha/år. Ved at fjerne bidrag fra lokale kilder nærmer depositionen sig tålegrænseintervallernes øvre grænseværdi. Der er således ikke tvivl om at lokale kilder er et vigtigt indsatsområde ved opnåelse af gunstig bevaringsstatus.

Europa-Kommisionen skriver i dokumentet: "Forvaltning af Natura 2000-områder Habitatdirektivets artikel 6 92/43/EØF, Generaldirektoratet for Miljø side 31", at et tab på 100 m² af en naturtype kan være væsentligt for et lille område for en sjælden orkidé, mens et tilsvarende tab i et udstrakt steppeområde kan være uvæsentligt.

I det konkrete tilfælde er der primært tale om skovnaturtyper i et habitatområde beliggende i et større skovområde "Nørreskoven" hvor tilsvarende skovnaturtyper er vidt udbredte.

Den beregnede påvirkning med N deposition fra Skærtøft 10 af de enkelte naturtyper i H 189 viser, at der teoretisk set ikke sker nogen belastning. De beregnede værdier viser en

deposition på maksimalt 0.065 kg N/ha/år nærmest Skærtøft 10. Denne minimale deposition aftager endvidere hurtigt ind i habitatområdet pga. skovens ruhed og den deraf afledte øgede depositions hastighed samt øget opblanding i luften som funktion af afstanden fra kilden. Således er det teoretisk set ikke muligt at påvise nogen væsentlig negativ effekt på naturtypernes integritet som følge af det ansøgte projekt på Skærtøft 10.

Sønderborg kommune vurderer på den baggrund, at projektet ved Skærtøft 10 ikke udgør nogen væsentlig trussel mod udpegningsgrundlaget idet påvirkningen er nær nul og da en beregnet påvirkning kan være tæt på nul som følge af stor usikkerhed i modellerne.

Europa-Kommisionen skriver i 2007, at det er indenfor det enkelte område, at naturtypernes integritet skal bevares. Integritet er et områdes modstandsdygtighed og evne til at udvikle sig i retning af en gunstig bevaringsstatus. Når det skal afgøres om en plan eller et projekt påvirker et områdes integritet skal der således kun tages hensyn til bevaringsmålsætningerne for området.

Med baggrund i forsigtighedsprincippet og ud fra ovenstående vurderer Sønderborg Kommune, at der ikke foreligger nogen rimelig tvivl om, at det ansøgte projekt ved Skærtøft 10 ikke påvirker naturtypernes integritet i H189. Det kan således ud fra objektive kriterier og eksisterende viden udelukkes, at projektet kan påvirke H189 væsentligt og således vil der ikke ske en negativ påvirkning af udpegningsgrundlaget.

Der er således ikke basis for at fortage en egentlig konsekvensvurdering af det ansøgte projekt da en væsentlig negativ påvirkning kan udelukkes som værende sandsynlig.

Bedriftens påviselige andel af den luftbåren N-belastning af terrestriske naturtyper i habitatområderne er begrænset og øget ammoniakdeposition som følge af etableringen medfører ikke en forringet tilstand af udpegningsgrundlaget i habitatområde H189, Lilleskov og Troldsmose.

Sønderborg Kommune vurderer desuden, at habitatområdet ved Augustenborg Skov ikke vil blive påvirket af udvidelsen af dyreholdet på ejendommen, da det er beliggende mere end 8 km fra ejendommen.

Bilag IV-arter

Af faglig rapport fra DMU nr. 635 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arternes udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter er registreret i nærområdet til Skærtøft 10.

Langøret flagermus	(<i>Plecotus auritus</i>)
Sydflagermus	(<i>Eptesicus serotinus</i>)
Dværgflagermus	(<i>Pipistrellus Pipistrellus</i>)
Løvfrø	(<i>Hyla arborea</i>)

Levesteder og ynglelokaliteter

Kommunens egne artsregistreringer for området omkring Skærtøft 10 er veldokumenteret for specielt Løvfrø. Desuden er flere vandhuller blevet undersøgt for forekomst af Stor

Vandsalamander. Artsregistreringerne viser, at der er en bestand af Løvfør syd og øst for ejendommen. Der er desuden enkelte registreringer af Løvfør vest for ejendommen.

Besigtigelsen viste, at der er mange potentielle levesteder og ynglelokaliteter for både Løvfør og Stor Vandsalamander. På baggrund af besigtigelsen vurderes det, at de lokaliteter, hvor der er registreret Løvfør også er de mest velegnede lokaliteter. Det er sandsynligvis herfra, arten vil sprede sig til de øvrige lokaliteter.

Området omkring Skærtøft 10 har et stort indhold af naturområder, levende hegn og diger, der samlet set muliggør udveksling af individer mellem ynglelokaliteterne. Områdets naturområder kan spille en vigtig rolle i spredningen af arter langs østkysten af Als.

Beskrivelse af naturområderne

I bilag 12 ses en naturtypebeskrivelse og vurdering af egnede yngle- og rasteområder inden for 1.000 meter fra anlægget.

Set i forhold til det ansøgte projekt på Skærtøft 10 er det især mose/engområdet (lokalitet 1142) og vandhullet ved Skærtøft Mølle (lokalitet 1172), der er interessante idet de ligger forholdsvis tæt på ejendommen. Den førstnævnte lokalitet vurderes at være særdeles velegnet som ynglested for både Løvfør og Stor Vandsalamander, i den sidstnævnte lokaliteter er der tidligere registreret Løvfør.

Desuden er der tidligere registreret Løvfør i lokalitet 1176. Her har muligvis ligget et vandhul, det var ikke registreret i den vejledende registrering og er nu fjernet.

Lokalitet 1142

Depositionsberegningerne viser, at både den samlede kvælstofbelastning og merbelastningen fra ejendommen er forholdsvis lav, henholdsvis 0,4 og 0,15 kg N/ha/år.

Lokalitet 1176

På luftfoto fra før 2008 ser det ud til, at der tidligere har været et vandhul op til et tværgående hegn, begge dele er nu fjernet. Af kommunens padderegistreringer fremgår det, at der tidligere er registreret Løvfør ved denne lokalitet. Registreringen er ikke længere aktuel, nu da levestedet er fjernet.

Lokalitet 1172

Vandhullet ligger ca. 400 meter øst for ejendommen og det vurderes at være ynglelokalitet for Løvfør. Den samlede deposition til punktet er 0,9 kg N/ha/år, merdepositionen er 0,3 kg N/ha/år.

Rødlistede dyr og planter

”Rødliste 2007” er en fortegnelse over forsvundne, truede, sårbare og sjældne plante- og dyrearter i Danmark. Formålet med listen er dels at danne grundlag for arbejdet med at opretholde naturens mangfoldighed i Danmark og dels opfylde internationale forpligtelser i forhold til Biodiversitetskonventionen.

Naturafdelingen har ikke registreringer af rødlistede arter inden for 1000 m fra Skærtøft 10. Der er tidligere registreret adskillige rødlistede fuglearter i Fjordmosen, 1,4 km nordøst for ejendommen.

Miljømyndighedens vurdering

Flagermus-arterne anvender gamle, hule træer og bygninger som f.eks. lader som dagskjul

og i visse tilfælde også som yngle- og overvintringssted. Fødesøgning finder sted i det åbne land, langs skovbryn, i haver og over vandområder. Sønderborg Kommune vurderer, at udvidelsen af dyreholdet på ejendommen ikke vil påvirke gamle træer eller eksisterende bygninger med mulige dagskjul eller flagermusenes fødesøgningsmuligheder over det åbne land.

Sønderborg Kommune vurderer, at det ansøgte projekt på kort sigt umiddelbart kun kan påvirke forekomsten af padder. Andre bilag IV arter vurderes at være mindre påvirkelige af projektet i forhold til levested og fødesøgning. I bilag 12 ses en naturtypebeskrivelse og vurdering af egnede yngle- og rasteområder inden for 1.000 meter fra anlægget. Det vurderes, at de vådområder og vandhuller inde i Nørreskoven, som ligger i fuldstændig skygge, ikke spiller den store rolle for Løvfrø og Stor Vandsalamander.

Lokalitet 1142

Depositionsberegningerne viser, at både den samlede kvælstofbelastning og merbelastningen fra ejendommen er forholdsvis lav, henholdsvis 0,4 og 0,15 kg N/ha/år. og det vurderes på den baggrund, at det ansøgte projekt ikke vil forringe lokalitetens egnethed som leve- og ynglested for Løvfrø og Stor Vandsalamander.

Denne lokalitet ligger samtidig inden for 1000 meter fra en anden landbrugsejendom, hvor der er givet godkendelse efter husdyrgodkendelsesloven (Kanalvej 10). Kvælstofdepositionen til mosen fra det projekt er beregnet til en samlet deposition på 0,22 kg N/ha/år og en merdeposition på 0,15 kg N/ha/år.

Den samlede merdeposition af kvælstof til naturområdet fra de to ejendomme vurderes at være af en størrelsesorden, der ikke vil medføre en tilstandsændring af mosen, der kan forringe dens egnethed som leve- og ynglested for særligt beskyttede arter.

Lokalitet 1172

Vandhullet vurderes at være ynglelokalitet for Løvfrø. Depositionsberegningerne til punktet 300 meter øst for ejendommen viser, at projektet ikke vil forringe lokalitetens egnethed som leve- og ynglested for Løvfrø. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

Det vurderes, at det ansøgte projekt ikke vil have indvirkning på forekomsten af rødlistede fuglearter i Fjordmosen grundet afstanden fra ejendommen til området.

6.1 Lugt

Den væsentligste lugtforureningskilde er dyrene i staldene og ventilationsluften herfra. Gyllen udsluses fra staldene mindst 1 gang ugentlig. Fra gyllebeholderen kan der forekomme lugtgener i forbindelse med omrøring og udbringning af gylle, ligesom der i de perioder vil være lugtgener fra gyllevogne og fra de marker, hvorpå der er udbragt gylle. Gyllen udbringes med slæbeslanger. Det oplyses, at der ikke udbringes gylle i weekender.

Afdampning af ammoniak fra gyllebeholderen hæmmes ved brug af usnittet halm, så der bliver etableret tæt og tørt flydelag. Desuden omrøres gyllen kun lige før tømning af beholderen.

Ansøger har beregnet lugtmissionen fra husdyrbrugets anlæg på baggrund af det maksimale dyrehold på stald samtidig. Lugtgenestanden er beregnet efter både den nye 2006-lugtvejledning og FMK-vejledningen, 2. udgave maj 2002. Resultater af lugtberegningen fra www.husdyrgodkendelse.dk fremgår af tabel 13. Lugtberegningen

fremgår af tabel 12. Der er endvidere indsendt en OML-lugtberegning der er vedlagt i bilag 3.

Tabel 13: Lugtberegning, i h. t. 2006-lugtvejledning:

Områdetype	Beregningsmodel	Ukorrigeret geneafstand (meter)	Korrigeret geneafstand (meter)	Korrigeret geneafstand (meter), nudrift	Vægtet gennemsnitsafstand (meter)	Genekriterie overholdt?
Byzone	Ny	448,32 m				Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.
Samlet Bebyggelse	Ny	327,71 m				Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.
Enkelt bolig	Ny	147,97 m	147,97 m	123,07 m	83,54 m	Genekriterie ikke overholdt. Korrigeret geneafstand længere end vægtet gennemsnitsafstand og længere end geneafstand i nudrift for en eller flere stalde.

Staldens /Anlæggets afstand til:

1. Byzone/sommerhusområde eller landzone udlagt til boligformål m.v. er 448 m.
2. Samlet bebyggelse i landzone er 328 m.
3. Enkeltboliger er 65 m.

Anlægget har en vægtet gennemsnitsafstand på 83 fra enkelt bolig, øst herfor.

Miljømyndighedens vurdering:

Den aktuelle afstand til samlet bebyggelse er større end den beregnede lugtgeneafstand. For afstanden til nabo gælder at korrigeret geneafstand er længere end vægtet gennemsnitsafstand og længere end geneafstand i nudrift for en eller flere stalde.

For at leve op til geneafstanden til enkeltbolig, har ansøger indsendt en OML beregning hvori afkastene på ventilationen forhøjes således at afskæringskriterierne for lugt overholdes, se bilag (OML beregning). Der er stillet vilkår til etablering af forhøjede afkast, se afsnittet vedr. ventilation. De øgede lugtgener forhindrer derfor ikke gennemførelse af projektet.

6.2 Fluer og skadedyr

Fluebekæmpelse sker i overensstemmelse med Statens Skadedyrlaboratoriums retningslinjer, idet der indsættes rovfluelarver 3-4 gange i løbet af sommeren.

Rotter bekæmpes med rottegift udlagt i kasser (3-4 stk. fordelt på ejendommen). Ansøger får gift udleveret via kommunens rottebekæmpelsesordning og tilser og fylder selv kasserne op.

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre hensynet til omkringliggende nabobeboelser stilles der vilkår om, at fluer bekæmpes i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium. Endvidere stilles der vilkår om, at opbevaring af foder samt rengøring af arealer omkring fodersiloer sker på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

6.3 Transporter

Antallet af transporters oplyses før udvidelsen at være 277 stk. pr. år. Efter udvidelsen forventes antallet af transporters vil være uændrede. De årlige transporters vedrørende arbejdskørsel vil under normale forhold være omtrent som det fremgår af tabel 14.

Tabel 14: Transporters

Transporters	FØR	EFTER
	Antal pr. år	Antal pr. år
Foder mv.	ca. 30	ca. 30
Fyringsolie/brændstof	ca. 8	ca. 8
Levering af smågrise	ca. 14	ca. 14
Levering af slagtesvin	ca. 30	ca. 30
Afhentning af døde dyr	ca. 75	ca. 75
Gyllekørsel	ca. 70	ca. 120
Maksimalt i alt	ca. 227	ca. 277

Til- og frakørsel sker udelukkende ad indkørslen på den vestlige side af ejendommen. Transporters sker typisk i dagtimerne. Dog kan levering af svin forekomme i de meget tidlige morgentimer. Det forventes, at virksomheden kan overholde Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser.

Antallet af transporters er skønnede. Antallet af gyllekørsler kan variere afhængigt af, hvor stor gyllevognens kapacitet er (antallet er skønnet ud fra en 25 m³ gyllevogn). Der vil normalt blive kørt ud dels i april/maj måned og i august måned samt flyttes gylle i december måned.

Kørselsveje i forbindelse med gylleudkørsel fremgår af bilag 9. Kørsel mellem Skærtoft 10 og Storemarksvej 11 sker ad Storemarksvej. Øvrig kørsel sker via landeveje.

I forbindelse med udkørsel af kørsel fra Skærtoft 10, køres der til de nærmeste arealer, som alle ligger så kørsel i tæt beboede områder/byer undgås. Fra Storemarksvej 11 forsøges der så vidt muligt at køres hen over egne marker og mindre omveje ad markveje, frem for at køre gennem Hundslev. Det kan dog ikke undgås, at nogen af transporterne kører gennem Hundslev by.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer at grundet antallet af transporter er uændrede, vil transporter ikke medføre gener for omboende.

Kommunen gør opmærksom på, at transport af gylle er omfattet af EU's biproduktforordning (1774/2002EF, bilag II, kapitel II, pkt.1). Som følge heraf skal gylle transporteres i hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer. Undtaget fra bestemmelsen er dog transport mellem to steder på samme gård. Bestemmelsen administreres af Fødevarestyrelsen.

For at undgå, at der u hensigtsmæssigt spredes gylle på privat eller offentlig vej eller anden mands jord, tolker Fødevarestyrelsen dette således, at landmanden må transportere gyllen uden at leve op til kravet om hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer, hvis han kun transporterer gyllen på sin egen jord. Hvis han under samme CVR-nr. har flere ejendomme, der ligger langt fra hinanden, og det betyder, at transporten skal ske over en længere strækning ad privat eller offentlig vej eller anden mands jord, så skal gylle transporteres som anført i bilag II, kapitel II, pkt. 1. Transport af gylle til aftalearealer på 3. mands ejendom er også omfattet af bilag II, kapitel II, pkt. 1. Kun, hvis der er tale om transport af gylle mellem to naboer, og gyllen kan transportere direkte fra den ene ejendom til den anden, kan der undtages fra reglen.

6.4 Støj fra anlægget og maskiner

Der forventes støj fra ventilationsanlæg, ind- og udlevering af grise samt indblæsning af foder. Støjkilder og driftstid for disse fremgår af tabel 15.

Tabel 15: De årlige og daglige driftsperioder under normale forhold

Støjkilde	Placering	Driftstid
Ventilationsafkast	På samtlige stalde	Døgnet rundt
Foderindblæsning	Lastbil holder ved fodersiloerne	Primært i dagtimerne
Transport via til- og frakørselsvej	Til- og frakørselsvejen	Primært i dagtimerne

Støj fra anlægget vil stort set blive det samme før og efter udvidelsen, idet anlægget allerede er bygget. Det er kun de ekstra kørsler i forbindelse med flytning og gylleudkørsel, der vil blive øgede. Indblæsning af foder sker over et tidsrum på maksimalt 3 kvarter.

Miljømyndighedens vurdering

Der vurderes ikke at være behov for specifikke vilkår for støjbegrænsning. Der fastsættes de generelle støjgrænser for virksomheden i overensstemmelse med vejledning fra

Miljøstyrelsen nr. 5 fra 1984. I tilfælde af, at det på et senere tidspunkt findes nødvendigt (fx pga. klager), at virksomheden dokumenterer, at støjvilkårene kan overholdes, stilles der vilkår om, at miljømyndigheden kan forlange en eftervisning af, at de fastsatte støjvilkår kan overholdes.

6.5 Støv fra anlæg og maskiner

Der kan forventes støvbidrag i forbindelse med håndtering af foder samt fra fodringsanlæg. Ansøger vurderer, at støvproblemerne er minimeret som følge af, virksomhedens egenkontrolprogram om foder håndtering.

Miljømyndighedens vurdering

Der stilles vilkår om, at stalde, anlæg, udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal.

6.6 Lys

Der er 4 lysstofrør på de østlige gavlender ud mod den fritliggende udleveringsgang. Lyset tændes manuelt og kun hvis det er nødvendigt i forbindelse med levering af slagtesvin. Lyset kan ikke ses af nabo, da naboen ligger afskærmet af driftsbygninger og træer.

På den vestlige gavlende af stalden fra 2006 (bygning 7) er der et lysstofrør, som kan tændes, hvis der er problemer med fodersiloen. Lyset tændes manuelt. Det er sjældent, at der er behov for at tænde det. Lyset vil kunne ses fra nabobeboelsen, Skærtøft 5. Når hegnet mellem nr. 5 og nr. 10 er vokset større, vil det formodentlig ikke kunne ses fra naboen længere.

Miljømyndighedens vurdering

Anlæggets placering og med den forventning at de eksisterende læhegn vurderes til at yde en tilstrækkelig sikring imod lysgener for omboende. Der er derfor ingen grund til at stille yderlige vilkår.

Miljømyndigheden vurderer, at kørsel med lys på markredskaber i mørke i spidsbelastningsperioder kan påvirke naboer u hensigtsmæssigt. Det skal tilstræbes at der ikke køres med lys i mørke på arealer, der ligger indenfor 200 m fra samlet bebyggelse.

Af hensyn til at begrænse udledningen af CO₂, stilles der vilkår om, at anvendelse af elektrisk lys begrænses til de perioder, hvor der fodres eller er anden aktivitet i stalden, eller hvor det er nødvendigt af hensyn til dyrenes velfærd.

7 Beskrivelse og vurdering af arealerne

I forbindelse med vurderingen af projektets mulige indvirkning på miljøet er der vurderet på, om virksomheden overholder harmonikravet og om der er problemstillinger vedrørende planforhold, som gør sig gældende. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af grundvandsressourcerne, vandmiljøet og beskyttet natur i forhold til fosfor, nitrat og ammoniak. Beskyttet natur indebærer naturarealer beskyttet af § 7 i Husdyrloven, § 3 i Naturbeskyttelsesloven, Natura 2000 områder og arter, som er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV (bilag IV arter) samt andre relevante artsfredninger. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af kulturelementer i landskabet, som f.eks. beskyttede jord- og stendiger og fortidsminder og andre aktuelle fredninger.

Ændringer i husdyrbrugets ejede og forpagtede udbringningsarealer skal anmeldes til kommunen og have kommunens accept, før ændringen kan finde sted jf. §§ 15-16 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Anmeldelsen skal ske før planårets begyndelse den 1. august. Kommunen vurderer om sådanne ændringer af udbringningsarealerne kan ske inden for rammerne af denne godkendelse.

Tabel 16 viser udspretningsarealerne og bilag 6, deres geografiske beliggenhed. Der rådes over et samlet areal på ca. 229,3 ha. Ca. 112,9 ha er ejede arealer, ca. 111,2 ha er i form af forpagtninger. De 40,29 ha af forpagtningerne bliver efter udvidelsen udelukkende gødet med handelsgødning og er derfor ikke vist i www.husdyrgodkendelse.dk. Der er indgået gylleaftale med Hans Marcussen på 5,17 ha. Arealet er godkendt jf. § 12 stk. 2 i Husdyrbrugsloven uden vilkår. Arealet fremgår dog stadig af gennemgangen af arealerne

Tabel 16: Oversigt over arealerne

	Matr. areal	Heraf udspretningsareal (ha)	Ejet, forpagtet eller gylleaftale
Eget areal*	Ca. 119	112,92	Ejet
Heinrich Schneider (HS), Strelbjergvej 11, 6430 Nordborg	-	14,02	Forpagtet
Finn og Sonja Gustavsen (FG), Strelbjergvej 26, 6430 Nordborg	-	4,17	Forpagtet
Peter Bonde (PB), Engvej 6A, 6440 Augustenborg	-	19,28	Forpagtet
Jørgen Høj (JH), Lykkevej 14, 6440 Augustenborg	-	7,95	Forpagtet
Bjarne Larsen (BL), Holmskovvej 5, 6430 Nordborg		9,36	
Cathrine Marie Hansen (CMH), Notmark 3, 6440 Augustenborg	-	7,18	Forpagtet
Hans Valentin (HV), Holmvej 3, 6200 Aabenraa	-	1,78	Forpagtet
Klaus Hess Jørgensen (KHJ), Notmark 19A, 6440 Augustenborg	-	7,16	Forpagtet
Hans Marcussen, Kanalvej 10, 6440 Augustenborg**	-	5,17	Gylleaftale

*Mark 13-3 er delvist registeret som eng. Denne mark er i husdyrgodkendelse.dk vist som ”gylleaftaleareal”, og der er fraført 0,7 DE/ha fra bedriften til denne mark efter aftale med Sønderborg Kommune.

** Gylleaftalearealet tilhørende Hans Marcussen er godkendt i § 12 stk. 2 miljøgodkendelse fra 29. september 2010.

Der modtages ikke slam eller andre affaldsprodukter til udbringning på udspretningsarealet.

Miljømyndighedens vurdering

Gylleaftalearealet tilhørende Hans Marcussen er godkendt i § 12 stk. 2 miljøgodkendelse til Kanalvej 10, 6440 Augustenborg, fra 29. september 2010. Der er dog ikke specifikt godkendt modtagelse af svinegylle i Hans Marcussens miljøgodkendelse, men da svinegylle udbragt med maks. 1,4 DE/ha indeholder mindre N og P end kvæggyllle udbragt med 2,3 DE/ha, og endvidere skal indgå med højere udnyttelsesprocent i mark- og gødningsplanen, vurderes det, at ændringen ikke vil medføre forøget forurening. Ind til Hans Marcussen kommer op på fuld produktion kan Tage Petersen anvende gylleaftalen.

Der stilles vilkår om, at der ikke må udbringes anden organisk gødning på arealerne som f.eks. slam, da dette er en forudsætning for beregningerne i godkendelsen.

7.1 Lokalisering og planmæssige forhold

De planmæssige forhold fremgår af bilag 11.

Ejendommen og de tilhørende arealer ligger mellem Guderup og Fynshav.

Zonestatus: Alle udspretningsarealerne er beliggende i landzone. Ingen af arealerne ligger inden for en afstand af 200 meter til byzone eller lokalplanlagte områder udlagt til boligformål.

Lokalplan: Ingen af udspretningsarealerne ligger i lokalplanlagte områder.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune stiller ingen vilkår til arealerne som vedrører planmæssige forhold. Det vurderes, at de generelle regler er tilstrækkelige.

7.2 Harmoniareal

Ifølge den gældende husdyrgødningsbekendtgørelse må der højst udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 DE pr. ha pr. planperiode for svin. Hvis der på et tidspunkt ikke er tilstrækkeligt udbringningsareal til rådighed, skal dyreholdet derfor mindskes, så de gældende harmonikrav kan overholdes.

Mark 13-3 på 1,96 ha er et permanent græsareal der er delvist beliggende på en § 3 eng, som tilføres 0,7 DE/ha i forbindelse med afgræsning. Desuden ligger i alt 40,52 ha af udspretningsarealerne i nitratklasse 1, hvilket betyder, at der maksimalt må udbringes 85 % kvælstof i forhold til de generelle regler.

I forbindelse med at der er arealer i oplandet til Mjang Dam, er der i ansøgningen 121,35 ha i fosforklasse 1. For arealer i fosforklasse 1 gælder det at fosforoverskuddet maksimalt må øges med 4 kg P/ha/år. Der er i ansøgningen et fosforunderskud på 2,0 kg P/ha/år. Der er således ingen restriktioner på arealerne af hensyn til fosfor.

Miljømyndighedens vurdering

Husdyrbruget har i alt 189 ha arealer til udspretning af husdyrgødning. Heraf er 40,52 ha beliggende i nitratklasse 1. Der udbringes 0,7 DE/ha på mark 13-3. Der er kompenseret for de 40,52 ha i nitratklasse 1 ved at der i ansøgningen er reduceret med 0,15 % i kvælstofnormen, dette bekræftes ved at kravet til beregningen af udvaskning af N via Farm-N er overholdt. Med disse forudsætninger kan der afsættes 1,36 DE/ha på de arealer i ansøgningen som er indsat som ejede og forpagtede arealer i ansøgningskema 3667.

Det betyder, at der på mark 13-3 er afsat 1,37 DE/år, til aftaleareal HMa 1 er der i ansøgningen afsat 5,40 DE/år og på de øvrige arealer kan der afsættes 247,3 DE/år. Samlet 254,1 DE. Da ansøger har ansøgt om 253,8 DE er husdyrbrugets samlede udbringningsareal større end det mindst tilladte jf. Bek. om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. Derfor vurderer miljømyndigheden, at harmonikravet er opfyldt.

7.3 Påvirkninger af søer og vandløb

Søer og vandløb samt terrænhældninger kan ses på bilag 2.

I henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skrånninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over

100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant.

7.4 Opland til søer

Ingen udspretningsarealer ligger i fosforklasse 1-3.

Arealerne 1-0, 1-1, 1-3, 2-0, 3-0, 4-0, 6-0, 6-1, 7-0, 13-3, 16-0, 17-0, 17-1, JH 1-2, JH 19-0, CMH 24, KHJ 29-0, PB 3-1, PB 21-0 og HMa1 er beliggende helt eller delvist i oplandet til Ketting Nor. Ketting Nor er en næringsrig brakvandssø. Søen er en ren sø efter danske forhold, og den har en god udbredelse af undervandsplanter. De resterende arealer er beliggende uden for opland til søer.

Ketting Nor har et overfladeareal på 38 ha. Søen er i Regionplanen 2005-2016 nu ophøjet som Landsplandirektiv målsat med en generel målsætning om et naturligt og alsidigt dyre- og planteliv. Der er krav til en sommersigtdybde på 1,3 meter dvs. helt til bunden. Målsætningen i søen er ikke opfyldt.

Søen er en af Danmarks bedste fiskevande, når det drejer sig om Aborre. Gennemsnitsdybden i søen er 1 meter med en maksimumsdybde på 1,3 meter. Ketting Nor indgår i den nationale overvågning af vandmiljøet. Derfor er der langt flere og mere valide data til rådighed for Ketting Nor end for kommunens øvrige søer. Overvågningen viser at 55 % af fosforbelastningen kommer fra landbruget mens kvælstofbelastningen fra landbruget udgør mellem 70 – 82 % med et gennemsnit på 76 %. Fosfor- og kvælstoftilførslen følger vandtilførslen og er størst i januar og februar og lavest i september.

Søen og arealerne omkring er levested for en række relativ sjældne arter.

Relativt sjældne plantearter fundet i 2008:

- Butfinnet Mangeløv (*Dryopteris cristata*)
- Butblomstret Siv (*Juncus subnodulosus*)
- Maj-Gøgeurt (*Dactylorhiza majalis* ssp. *majalis*)
- Ægbladet Fliglæbe (*Neottia ovata*)
- Strand-Kvan (*Angelica archangelica* ssp. *litoralis*)
- Vinget Perikon (*Hypericum tetrapterum*)

Følgende fugle fra rødlisten er ifølge Dansk Ornitologisk Forenings register observeret i Ketting Nor: Hvinand, Isfugl, Blå kærhøg, Bramgås, Havørn, Rørdrum, Spidsand, Stor skallesluger, Pibeand og Hjejle.

Løvfrøen, Syd-, Dværg- og Brunflagermus anvender Ketting Nor som leve-, yngle-, raste- eller fourageringsområde.

Søen spiller således en vigtig rolle for sammenbindingen af den ellers så fragmenterede natur i det intensivt dyrkede landskab. Udover at have stor landskabelig og rekreativ værdi, så giver Ketting Nor og de tilhørende småbiotoper rum til den naturlige flora og fauna.

Det samlede opland til Ketting Nor er på 1953 ha. Det ansøgte areal beliggende inden for oplandet udgør omkring 118 ha af det samlede opland svarende til 6 %.

Arealerne er drænede og er alle beliggende på sandblandet lerjord, jb 6.

Miljømyndighedens vurdering

Ketting Nor er fosforfølsom og udpeget som særlig regional eller lokal naturinteresse. Der stilles derfor vilkår til arealerne i lighed med arealer beliggende i opland til Natura 2000 område overbelastet med fosfor. Se bilag 3 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, nr. 294 af 31. marts 2009.

Kravet til fosforoverskuddet afhænger af jordbundstype, dræningsforhold og fosfortal. Arealerne er drænedede og ligger på sandblandet lerjord. Der er ikke indsendt fosfortal men alle arealer, der ligger helt eller delvist indenfor oplandet er sat i fosforklasse 1, hvor fosforoverskuddet højst må være 4 kg/ha/år. Der er dog et fosfor underskud på 2,1 kg P/ha/år i projektet, hvilket bevirker at husdyrgodkendelse.dk ikke reducerer i antal DE udbragt pr. ha grundet fosforproblematik. Ingen af de almindelige udspretningsarealer er lavbundslande.

Mark 13-3 er lavbundsareal og delvist § 3 beliggende i oplandet til Ketting Nor. Arealet modtager kun 0,7 DE/ha. Der bliver ikke udbragt mere gødning på arealet som følge af godkendelsen. Der er intet vandløb i nærheden af marken. Det vurderes, at det lave dyretryk på arealet vil sikre at der ikke være en fosforpåvirkning fra arealet til Ketting Nor.

Da der er fosforunderskud i projektet er det Sønderborg Kommunes samlede vurdering, at projektet ikke vil påvirke Ketting Nor.

7.5 Vandløb

Nord for mark BL 23-0 løber det målsatte vandløb, Grønnebæk. Grønnebæk er målsat B1-Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk. Målsætningen er ikke opfyldt. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod vandløbet.

Langs østsiden af mark 4-0 løber det beskyttede åbne vandløb Aalemosse Rende. Vandløbet er ikke målsat. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod vandløbet.

Øst for mark JH 19-0 er der et åbent vandløb i en træbevoksning. Marken skråner ned imod vandløbet, men ikke kontinuerligt. Den skråner lidt, flader ud og skråner lidt igen.

Syd for mark JH 19-0 løber et beskyttet vandløb, Notmarkflyngs Rende. Marken skråner ikke ned imod vandløbet.

I henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant. Der er i forbindelse med godkendelsen af ejendommen meddelt en udledningstilladelse til overfladevand.

Miljømyndighedens vurdering

Arealer, som er beliggende ned mod vandløb, skråner ikke over 6 grader mod vandløbene. Det vurderes således at den østlige del af mark JH 19-0 ikke er omfattet af Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26. Sønderborg Kommune vurderer, at erosion af udbragt husdyrgødning til vandløbene under kraftige regnskyl, ikke udgør en risiko, såfremt der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på minimum 2 m jf. Vandløbslovens § 69. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår til arealerne ved vandløbet.

7.6 Påvirkning af fjord & hav

Kvælstof

Følgende arealer ligger helt eller delvist i oplandet til habitatområdet Lilleskov og Troldsmose (H 189): 7-0, 9-0, 12-0, 22-1, HV 22-2, BL 23-0, BL-23-1, PB 3-1, PB 21-0, HS 14-0. Den del af arealerne der ligger indenfor oplandet til H 189 ligger også i nitratklasse 1. Fra H 189 afvandes videre til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173). Vurderingen af Natura 2000 foretages i afsnittet om Natura 2000.

Følgende arealer afvander helt eller delvist direkte til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173): 7-0, 8-0, 9-0, 9-1, 12-0, 13-3 og FG 10-0. Vurderingen af Natura 2000 foretages i afsnittet om Natura 2000.

Resten af arealerne afvander via Mjang Dam til Augustenborg Fjord.

Augustenborg Fjord er i Landsplandirektivet målsat med en generel målsætning og en skærpet målsætning/naturgivent iltsvindsområde. Målsætningen er ifølge basisanalyse for vanddistrikt 50 del II ikke opfyldt. Oplandet til Augustenborg Fjord er 9457 ha.

Miljøstyrelsen har fastlagt følgende afskæringskriterium for skadesvirkning af nitratudvaskning til overfladevande:

Et projekt for husdyrbrug kan ikke medføre en skadevirkning på overfladevande, herunder Natura 2000-områder samt yngle- eller rasteområder for beskyttede arter som følge af nitratudvaskning, hvis følgende punkter alle er opfyldt:

(afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i kumulation med andre planer og projekter) Pkt. 1: Antal dyreenheder (DE) i det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, har ikke været stigende siden 1. januar 2007. Hvis der er andre kilder til nitratudvaskning, fx ny bebyggelse end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007, skal dette inddrages i vurderingen således, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end den samlede husdyrproduktion kan medføre et skærpet krav i godkendelsen, der modsvarer miljøeffekten af den øgede nitratudvaskning i det aktuelle opland. Gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, kan ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland.

(afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i sig selv)

Pkt. 2A: Nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, dog således, at

Pkt. 2B: nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 1 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er et meget lidt eutrofieret vandområde.

Miljøstyrelsen redegør i et supplement til den digitale husdyrvejledning at ovenstående afskæringskriterier som udgangspunkt ikke vil være relevant at anvende for vandområder der ikke er Natura 2000. Herunder redegøres der for den viden, der er tilgængelig om dyretrykket i oplandet til Augustenborg Fjord.

Den samlede udvaskning fra Skærtøft 10 til Augustenborg Fjord kan på baggrund af notatet beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Skærtøft 10:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentialt i området	25%
Samlet udspretningsareal	118 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	4,6 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Augustenborg Fjord	407,1 kg N/år

Den totale udvaskning til Augustenborg Fjord kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til marine områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning til Augustenborg Fjord	
Samlet opland til Augustenborg Fjord	9.457 ha
Dyrket areal i oplandet til Augustenborg Fjord	5.674 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentialt i området (8102 ha i (0-50%) og 1355 ha i (76-100%))	34,0 %
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Augustenborg Fjord, (60*0,66*5.674)	224.690 kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard), (10*0,66*3783)	24.968 kg N/år
I alt for Augustenborg Fjord	249.658 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Augustenborg Fjord.	0,16 %

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Augustenborg Fjord som vist i tabel 17.

Tabel 17: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Augustenborg Fjord

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	8233
2008	8230
2009	7934
2010	7412

Sønderborg Kommune har siden 2007 meddelt godkendelse til 1090 DE i oplandet til Augustenborg Fjord.

I henhold til "Supplement til den digitale husdyrvejledning om kommunernes opgørelse af dyretryk af 14. marts 2011" anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 18.

Tabel 18: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Augustenborg Fjord.

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	7117
2008	7286
2009	6660
2010	-

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør med produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Der er ikke udbragt slam eller aske i oplandet til Augustenborg Fjord siden 2007.

Fosfor

Ingen af husdyrbrugets udbringningsarealer og aftalearealer er beliggende i oplande til et Natura 2000 område (internationalt naturbeskyttelsesområde), der i henhold til Miljøstyrelsens kortværk er overbelastet med fosfor. Derfor skal der ikke, i henhold til lovgivningen, stilles krav til fosforoverskuddet på bedriften, hvis der ikke konkret vurderes behov herfor. Imidlertid er kravet til P-overskud overholdt ifølge ansøgningskemaet på husdyrgodkendelse.dk. Ifølge dette ansøgningskema er P-underskud på 2,0 kg P/ha/år.

Miljømyndighedens vurdering

Kvælstof

Vurderingen af projektets påvirkning af Natura 2000 er foretaget i afsnittet om Natura 2000.

Antallet af DE fra den ansøgte produktion udgør 0,16 % af det samlede antal dyreenheder i oplandet til Augustenborg Fjord i 2010. Det vurderes på baggrund heraf at nitratudvaskningen fra den eksisterende og ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning til Augustenborg Fjord. I henhold til Miljøstyrelsens

vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i sig selv ikke medfører en skadevirkning på habitatområdet.

Antallet af dyreenheder i oplandet til Augustenborg Fjord baseret på tal fra CHR har været faldende i perioden 2007 til 2010. Dette understøttes af, at antallet af udbragte dyreenheder i oplandet ifølge gødningsregnskabet har været faldende i perioden 2007-2009. Siden 2007 har Sønderborg Kommune givet tilladelse eller godkendelse til 1090 dyreenheder i oplandet Augustenborg Fjord. Faldet i dyreenheder har i samme periode været 821 dyreenheder. Ifølge Miljøstyrelsens notat må dyreholdet i oplandet være stigende med maksimalt 5 % i forhold til CHR fra 2007. Dette svarer til 8645 dyreenheder.

CHR tallene for 2010 tillagt de 1090 dyreenheder, som kommunen har meddelt godkendelse til svarer til 8502 dyreenheder. Der er derfor 143 DE inden niveauet fra 2007 plus 5 % overskrides nås.

Der godkendes i alt 152,68 DE i denne godkendelse, hvilket er en stigning på ejendommen på 62,7 DE.

Der er ikke kendskab til andre kilder til nitratudvaskning end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra oplandet siden 1. jan. 2007.

Augustenborg Fjord er ikke Natura 2000, men ovenstående redegørelse viser at projektet overholder de afskæringskriterier der gælder for Natura 2000 og i henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i kumulation med andre planer og projekter ikke medfører en skadevirkning på Augustenborg Fjord.

For at ansøgningen kan leve op til nitratberegningen for overfladevand er der reduceret med 0,15 % i kvælstofnormen. Der stilles vilkår om at der skal være en 0,15 % reduktion i kvælstofnormen.

Fosfor

Ingen af husdyrbrugets udbringningsarealer og aftalearealer er beliggende i oplande til et Natura 2000 område (internationalt naturbeskyttelsesområde), der i henhold til Miljøstyrelsens kortværk er overbelastet med fosfor. Da kravene til P-overskud samtidig er overholdt ifølge ansøgningskemaet i www.husdyrgodkendelse.dk, vurderer Sønderborg Kommune, at ingen af vandområderne vil blive påvirket væsentligt i negativ retning ved udvaskning af fosfor ved en gennemførelse af projektet.

7.7 Nitrat til grundvand

Grundvandsdata kan ses på bilag 4.

I en tidligere version af ansøgningen var der indsendt yderligere 9 marker svarende til 40,29 ha, som ansøger har forpagtet. Disse marker fremgår af bilag 7 og 8. Disse marker ligger indenfor Nitratfølsomt indvindingsområde og indsatsområde med hensyn til nitrat ved Hundslev og Notmark vandværk.

Det af Naturstyrelsen udpegede nitratfølsomme indvindingsområde samt indsatsområde med hensyn til nitrat omfatter indvindingsoplandene for Notmark og Hundslev vandværker.

I indsatsområdet overfor nitrat er målet at holde nitratudvaskningen fra rodzonen under 25

mg/l. Det er dette mål der skal søges opnået ved hjælp af den kommende indsatsplan for området. For at nå dette mål lægges op til frivillige dyrknings- og gødskningsaftaler mellem lodsejerne og vandværkerne, idet der udbetales økonomisk kompensation til lodsejerne. Indtil indsatsplanen foreligger, er målet maksimalt 50 mg nitrat/l ud af rodzonen fra arealerne i indsatsområdet. Udarbejdelsen af indsatsplanen forventes igangsat i 2011 og endelig vedtaget i 2012.

Om udpegningen af det nitratfølsomme indvindingsområde skriver Naturstyrelsen bl.a.: ”På Hundslev vandværk indvindes der vand med meget høje og stigende sulfatindhold på op til 100 mg/l. Oprindelig reduceret grundvand påvirkes af nedsivning af nitratholdigt 1.0, 20/10/09, JCHA overfladenært grundvand, der infiltrerer i et område med utilstrækkelige dæklag.” og ”Udvaskningen af nitrat fra rodzonen i boringernes nærområde er ganske høj omkring 75 –100 mg/l – ”.

Naturstyrelsen vurderer desuden at de geologiske lag over grundvandsmagasinet giver en meget dårlig beskyttelse mod nedsivning af overfladevand og at det sammen med en relativt stor grundvanddannelse ”medfører en betydelig nedsivning til grundvandet med nitratholdigt vand fra overfladen.”

Notmark vandværk

På Notmark vandværk er der fundet op til 26 mg Nitrat/l i den nuværende boring og op til 44 mg/l i de tidligere boringer. Tidligere boringer er således lukket på grund af for højt nitratinhold. Der er desuden gjort pesticidfund i den nuværende boring. Vandværkets 2 ældste boringer (170439 og 170. 478) er begge lukket på grund af for højt nitratinhold (hhv. 44 mg/l og 31 mg/l). I den nuværende boring fra 2005 (170.622), som er vandværkets eneste er der i december 2008 målt 26 mg/l nitrat samt indhold af mechlorprop (0,045 =g/l) og dichlorprop (0,00 22=g/l). Ved den seneste analyse udtaget fra vandværkets afgang til forbrugerne er der målt 46 mg nitrat/l hvilket tyder på, at nitratinholdet i boringen er stigende.

Naturstyrelsen udtaler at ”Det vil være vanskeligt at opnå en bedre vandkvalitet i området, medmindre der sættes ind overfor nitratudvaskningen”.

Hundslev vandværk

Der er observeret et meget højt sulfat og jernniveau på hhv. 100 mg/l og 4,3 mg/l. Sulfatindholdet har været generelt stigende siden 1984. Der er ikke målt indhold af nitrat i vandværkets boringer, men det høje indhold af sulfat og jern i boringerne viser, at der sker en påvirkning med nitrat i det nedsivende grundvand.

Naturstyrelsen konkluderer, at ”-Hundslev vandværk indvinder overfladepåvirket grundvand. ”

På baggrund af ovenstående redegørelse sam at Sønderborg Kommune har varslet afslag hvis ikke ansøgningen blev tilpasset, har ansøger valgt at de ni forpagtede arealer indenfor indsatsområde med hensyn til nitrat ved Hundslev og Notmark vandværk, kun skal modtage kunstgødning. En overholdelse af kravet om maksimalt 50 mg nitrat pr. liter vil kræve et G6 grundvandssædskifte på arealerne og det ønsker ansøger ikke. Arealerne indgår således ikke i www.husdyrgodkendelse.dk.

Resten af gennemgangen i dette afsnit berører de arealer der er indtastet i www.husdyrgodkendelse.dk.

Alle arealer er beliggende indenfor område med særlige drikkevandsinteresser (OSD).

Arealer indenfor indvindingsoplande til vandværker (IOL):

Følgende arealer ved Notmark ligger helt eller delvist indenfor indvindingsoplandene til Hundslev og Notmark vandværker: 1-0; JH 19-0; JH 1-2; CMH 24; KHJ 29-0. Dette er også Nitratfølsomt indvindingsområde (NFI).

Lertykkelsen over det primære grundvandsmagasin I området omkring Notmark og Hundslev er generelt relativt stor, men kvaliteten er dårlig, fordi lagene er stærkt forstyrrede. Dette samt en betydelig grundvandsdannelse og en tyk umættet zone i området er baggrunden for udpegningen som nitratfølsomt indvindingsområde.

Miljømyndighedens vurdering

Naturstyrelsen har i sin redegørelse for udpegningen af indsatsområdet mht. nitrat udtalt, at målet er at holde nitratudvaskningen fra rodzonen under 25 mg/l.

Indtil indsatsplanen foreligger, er målet maksimalt 50 mg nitrat/l ud af rodzonen indenfor udpegningen indsatsområde med hensyn til nitrat. Da der kun fordeles kunstgødning på de forpagtede arealerne indenfor udpegningen er disse ikke medtaget i www.husdyrgodkendelse.dk og der stilles ikke yderligere vilkår til disse arealer. Udarbejdelsen af indsatsplanen forventes igangsat i 2011 og endelig vedtaget i 2012.

Arealerne 1-0; JH 19-0; JH 1-2; CMH 24; KHJ 29-0 er beliggende helt eller delvist indenfor Nitratfølsomt indvindingsområde (NFI). Til disse arealer stilles der, i henhold Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug bilag 3, krav om, at der ikke må være nogen merbelastning, såfremt udvaskningen fra rodzonen overstiger 50 mg nitrat per liter i eftersituationen.

På mark JH 19-0 og CMH 24 er det et mindre areal af markerne der ligger indenfor udpegningen. Det meste af mark 1-0 ligger indenfor udpegningen. Det er vurderet ud fra arealernes følsomhed og funktion i forhold til grundvandsdannelsen, at effekten af at pålægge hele mark 1-0 grundvandsvilkår og ikke JH 19-0 og CMH 24 vil være en samme som hvis de mindre arealer på hver mark fik grundvandsvilkår. Udpegningen på mark KHJ 29-0 er meget følsom. Hele marken er indsat som grundvandsfølsom.

Som det fremgår af ovenstående redegørelse er det dokumenteret at det er konkret på arealerne indenfor udpegningerne nitratfølsomme indvindingsområde samt indsatsområde med hensyn til nitrat omfattende indvindingsoplandene for Notmark og Hundslev vandværker, at der er et problem. Derfor stiller Sønderborg Kommune krav om, at der anvendes et virkemiddel som virker på den enkelte mark og ikke på bedriftsniveau. Det er derfor kun muligt at benytte virkemidlet "grundvandssædskifte". Beregninger viser herefter, at der minimum skal være et G3 sædskifte på disse tre marker, og udvaskningen falder med 2 mg/l. Et G3 sædskifte har et udvaskningsindeks på 95.

Beregninger i Farm-N af N-udvaskningen for arealerne i nitratfølsomme indvindingsområder kan ses i tabel 19.

Tabel 19: Udvasning af nitrat i nitratfølsomme indvindingsområder

Areal	Udvasning mg nitrat/l	Merbelastning Mg nitrat/l
1-0	59	-3
JH 1-2	59	-3

KHJ 29-0	59	-3
----------	----	----

Der stilles vilkår om at der på mark 1-0, JH 1-2 og KHJ 29-0 som minimum skal være et G3 sædskifte med et udvaskningsindeks på 95. På der andre marker i ansøgningen er der et standardsædskifte, S2.

Der stilles ikke vilkår af hensyn til grundvand til de øvrige arealer i forbindelse med Skærtøft 10.

7.8 Beskyttet natur

Beskyttet natur kan ses på bilag 2.

Terrænhældninger kan ses på bilag 2.

Naturtyper omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttede mod tilstandsændringer. En merbelastning af beskyttede naturtyper med næringsstoffer kan have en negativ effekt på naturtypen, som kan medføre tilstandsændringer.

Alle naturarealer på eller ved arealerne er besigtiget enten i forbindelse med denne godkendelse eller andre. Oversigt over beskyttet natur og vandhuller på eller i umiddelbar nærhed af udspretningsarealerne ses i tabel 20.

Tabel 20: Oversigt over beskyttet natur og vandhuller på eller i umiddelbar nærhed af udspretningsarealerne. Lokalitetsnummeret fremgår af bilag 13.

Areal	Beskrivelse af naturtypen	Lokalitetsnumm er	Bilag IV arter	Bræmm e-krav
Syd for HV22-2	Sø. Ud fra luftfoto er der vandspejl året rundt. Søen er omkranset af træer. Der er nok naturlig bræmme ned om vandhullet	1823	Egnet	Nej
Vest for 12-0	Lille vandhul beliggende i forbindelse med have. På besigtigelsestidspunktet med åbent, lavt vandspejl. Der er registreret Løvfrø i en afstand af ca. 500 m. fra vandhullet. Hvis vandhullet ikke lukker til, vurderes det, at det kan være yngle- og levested for Løvfrø og Stor Vandsalamander. Mindste afstand fra sø til mark på 5 meter	1158	Egnet	Nej
HS 14-0	Eng. Marken skrånede med mindre end 6 grader ned imod engen. Kan være levested for Løvfrø og Stor Vandsalamander.	1140	Egnet	Nej
HS 14-0	Mose. Marken skrånede kraftigt ned imod mosen men de sidste 20 meter hen til mosen har et fald på mindre end 6 grader. Kan være levested for Løvfrø og Stor Vandsalamander.	1140	Egnet	Nej
Øst for 7-0	Mose /eng område. Mose: Beliggende delvist op til beskyttet eng og delvist op til dyrket mark. Der er for nyligt ryddet træer i mosen og der i størstedelen af mosen et åbent vandspejl. Brinkerne er flere steder flade. Der er tidligere registreret Løvfrø i en afstand af ca. 300 meter fra mosen. Det vurderes, at mosen kan være egnet ynglelokalitet/levested for Løvfrø og Stor	1142, 1159	Egnet	Nej

	Vandsalamander. Eng: Hvis Løvfrøen bruger mosen, vil engen indgå i dens levested. Det samme gælder for Stor Vandsalamander. Det skråner med mindre end 6 grader ned imod naturområdet. Dele af Mark 13-3 indgår i engområdet.			
13-3	Dele af marken er registeret som eng. Se ovenstående beskrivelse.	1159	Egnet	Nej
Øst for 6-1	Eng. Beliggende i forbindelse med mose, hvor der tidligere er registreret Løvfrø. Engen afgræsses af kvæg. Engen kan være et vigtigt levested for Løvfrø og Stor Vandsalamander. Mark og eng adskilles af en vej. Der er mindst 10 meter fra markkant til kanten af engen.	1174	Egnet	Nej
Øst for 6-0	Engareal, delvist oversvømmet ved besigtigelsen. Der er tidligere registreret Løvfrø i mosen ca. 100 meter øst for engen. Hvis der er vandfyldte lavninger på engen mens Løvfrøen yngler, kan de være velegnede ynglelokaliteter, både for Løvfrø og Stor Vandsalamander. Engen kan desuden fungere som levested for begge arter. Der er levende hegn mellem mark og eng. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod engen.	1162	Egnet	Nej
Syd for 6-0	Eng. Der er levende hegn mellem mark og eng. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod engen.	1312	Ikke egnet	Nej
HM a-1 (Er godkendt)	Engen var oversvømmet på besigtigelsestidspunktet. Potentielt yngle og/eller levested for Stor Vandsalamander. Dårlig kvalitet. Marken skråner ikke med mere end 6 grader direkte ned til engen.	1295	Egnet	Nej
HM a-1 (Er godkendt)	To moser. Dårlig kvalitet. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod moserne.	1467, 1300	Egnet	Nej
HM a-1 (Er godkendt)	Søen er sandsynligvis sommerudtørrende. Er Potentielle yngle og/eller levested for Stor Vandsalamander. Søen er beskyttet i forvejen af en naturligt tilvokset bræmme. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod søen.	1296	Egnet	Nej
Øst for 4-0	Mose/eng – område. Marken skråner med mindre end 6 grader ned imod. Der er desuden levende hegn imellem.	1522, 1311, 1312	Mose, egnet Eng, ikke egnet	Nej
3-0	Der er to moser nord for marken og en mose syd for. Moserne er helt tilgroet. Markerne skråner ned imod moserne men hovedsageligt med mindre end 6 grader.	1467, 1300, 1304	Egnet	Nej
PB 3-1	Ligger ned imod mose af dårlig kvalitet. Marken skråner med mindre end 6 grader ind imod mosen.	1467	Egnet	Nej
2-0, 1-1, 1-0	Søer i moseområde. Ved mark 1-1 skråner det med mere end 6 grader. Mosen er tilgroet i pil, tjørn og tagrør.	1309, 1310, 1811, 1533	Egnet	Lovpligtige
Nord for PB 21-0	Eng/mose-område. Området er af dårlig kvalitet. Ved en del af naturområdet skråner marken med mere end 6 grader.	1298	Egnet	Nej
PB 21-0	Vandhul på marken. Vandhul på ca. 200 m ² tilgroet i pil. Ikke egnet som yngelokalitet men muligt levested for Stor Vandsalamander. Det skråner med mere end 6 grader ned imod vandhullet.	1302	Egnet	Lovpligtige
Nord for JH 1-2	Nyregistreret engområde. Dårlig kvalitet. Marken skråner ned imod engen men hovedsageligt med mindre end 6 grader.	1308	Ikke egnet	Nej

Nordvest for JH 19-0	Overdrev, der er en vej imellem mark og overdrev.	1314	Ikke egnet	Nej
Sydøst for JH 19-0	Mose, eng og sø. Mindre sø i udkanten af et større areal med mosaiknatur. Søen er meget påvirket af næringsstoffer fra mark i nordlig retning. Der er tidligere registeret Løvfør ved søen. Søen er en potentiel ynglelokalitet for Løvfør. Mosen er meget værdifuld med en dominans af star. Mosen har stedvis karakter ad rigkær. Mosen er en del af en mosaik med vandhuller og andre mose og engarealer. Der er tidligere fundet forekomst af Løvfør i hele mosaikken. Særdeles værdifuldt levested og ynglelokalitet.	912, 891	Egnet	Ja
Nord for KHJ 29-0	Mose med et vandhul m. Løvfør, Stor Vandsalamander. Der er et hegn og en vej imellem mark og mose. Der er en mindste afstand på 20 meter.		Egnet	Nej

Mark 13-3 er delvist registeret som eng. Marken har sædskifte vedvarende græs (K13) og der tages slet på marken. Ansøger oplyser at der nogle år køres handelsgødning på og andre år husdyrgødning, og at dette mønster har været gældende siden før 1992.

Miljømyndighedens vurdering

Drift af beskyttede engarealer kan fortsætte efter hidtidig praksis, men der må ikke foretages indgreb f.eks. pløjning, som kan ændre tilstanden uden forudgående dispensation fra kommunen. Mark 13-3 er delvist eng. Marken har et K13 sædskifte og der tilføres 0,7 DE/ha. Den tidligere drift af arealet er varierende men det vurderes, at en tilførsel af 0,7 DE/ha ikke vil medføre en tilstandsændring af engen.

I henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant.

Af tabel 20 fremgår det, at der er to vandhuller/søer hvor markerne skrånede med mere end 6 grader ned imod. De sidste 20 meter ned imod vandhullerne er udtaget af udspretningsarealerne.

Sydøst for JH 19-0 ligger et meget værdifuld mose, eng og sø område. Området er beskrevet i tabel 20. Der stilles vilkår om, at der langs sø, eng og mose ved mark JH 19-0 skal være en 5 meters dyrknings, gødnings og sprøjtefri bræmme. Der må ikke jordbehandles i bræmmen, men bevoksningen må gerne slås.

For resterende naturarealer, er det vurderet, at der ikke er behov for at stille vilkår. I tabel 20 er der en beskrivelse af forholdene omkring naturarealerne. Der er vurderet på naturarealernes kvalitet, markens hældning ned imod naturområdet og om der er nok naturlig bræmme. Ved enkelte arealer er der en vej mellem mark og naturområde og her vurderes det at naturområdet ikke bliver påvirket af markdriften.

7.9 Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter)

Kommunens padderegistreringer kan ses på bilag 2.

Af faglig rapport fra DMU nr. 635 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter registreret i nærområdet til arealerne:

- Dværgflagermus (Pipistrellus Pipistrellus)
- Brunflagermus (Nyctalus noctula)
- Sydflagermus (Eptesicus serotinus)
- Langøret flagermus (Plecotus auritus)
- Markfirben (Lacerta agilis)
- Stor Vandsalamander (Triturus cristatus)
- Løvfrø (Hyla arborea)
- Spidssnudet frø (Rana arvalis)

Markfirbenet lever på sandede jorder og foretrækker sydvendte skrånninger med bart jord og sand. Markfirben er meget følsom overfor tilgroning af deres levesteder, idet de nedgravede æg dels skal have en hvis fugtighed, men også den rette mængde varme fra solen. Bar jord i forbindelse med træer er derfor et godt sted. Udspretningsarealerne er alle lerjorder og det antages derfor, at der ikke lever markfirben på de ansøgte arealer.

Flagermus trues generelt af mangel på hule træer, hvor de lever, samt dårligere fødegrundlag som følge af tilgroede vandhuller.

Stor Vandsalamander trues af, at blive spist af rovdyr eller forurening af vandhuller med næringsstoffer, Spidssnudet frø trues af manglende egnede levesteder for opvækst af yngel og overgødskning af vandhuller og løvfrøer trues af overgødskning af vandhuller og løvdække, som gør vandhullerne uegnede som ynglebiotop.

I vurderingen af, om padde kan have levested og fødesøgningssted på arealerne, er der vurderet på tilstedeværelsen af vandhuller på og ved markerne. Ved vandhuller, er der vurderet på vandhullets egnethed som levested og fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted. Der er ydermere vurderet på vandhullets placering i forhold til kendte populationer.

Artsregistreringerne viser, at der er en bestand af Løvfrø fordelt på de mest egnede ynglelokaliteter i området. Området vest for Fynshav og syd for Nørreskoven rummer en kernebestand af løvfrøer.

Beskrivelse og vurderinger vedrørende padde i forbindelse med udspretningsarealerne fremgår af tabel 20.

Miljømyndighedens vurdering

Dele af mark 13-3 er eng. Engen ligger i forbindelse med en mose hvor der er vandspejl. Mosen kan være egnet ynglelokalitet/levested for Løvfrø og Stor Vandsalamander. Engen kan indgå i levestedet. Det vurderes at den fortsatte drift af engen ikke vil være til fare for padderne. Marken skrånner med mindre end 6 grader ned imod mosen. Det vurderes på denne baggrund at der ikke er risiko for overfladeafstrømning og der stilles ikke yderligere vilkår.

Det er Sønderborg Kommunes vurdering, at søer eller vandhuller, der er mere eller mindre lysåbne og ikke fuldstændig tilgroede med vedplanter, kan have betydning for bilag IV arter, primært Stor Vandsalamander og Løvfrø. En fortsat eutrofiering af den type søer vil være medvirkende til at accelerere en tilgroning og dermed forringe leve- og ynglevilkår for bilag IV arten, der vurderes at kunne være knyttet til søen.

I tabel 20 er der en beskrivelse af hver naturområde og om dette er en egnet lokalitet for Bilag IV arter, primært med fokus på padder da det er disse der er relevante for områderne. Det er angivet om der er krav om ekstra bræmmer omkring naturarealet.

Ved flere af naturområderne er der nok naturlig bræmme til at sikre at Bilag IV arterne ikke bliver påvirket. Det er desuden vurderet at hvis marken skrånede med mindre end 6 grader ned imod naturområdet og naturområdet ikke er særligt værdifuldt som leve og ynglested for bilag IV arter, stilles der ikke krav om yderligere bræmmer.

Sydøst for JH 19-0 ligger en sø samt eng og moseområde. Se nærmere beskrivelse i tabel 20. Der er tidligere fundet forekomst af Løvfrø i hele mosaikken og det er et særdeles værdifuldt levested og ynglelokalitet. Området har stor værdi både som § 3 og i forhold til Bilag IV. I afsnittet om § 3 natur er der stillet vilkår om 5 meter bræmmer langs hele naturområdet. Det vurderes at denne bræmme er tilstrækkelig til at beskytte områdets bilag IV arter.

Bræmmen ved naturarealet sikrer, at naturområdet beskyttes mod randeffekt fra det dyrkede areal. Det betyder, at der ikke sker overfladeafstrømning fra landbrugsarealet og til området, og at sø, eng og mose derfor ikke bliver overbelastet med næringsstoffer. Da bræmmen ikke dyrkes, sker der ingen jordbearbejdning og derfor vil der til stadighed være vegetation på arealet til at bremse overfladeafstrømningen og jorderosion af næringsstoffer. Der vil desuden være vegetation til at optage den næring, som modtages fra den omkringliggende mark. At sprøjtning ikke er tilladt sikrer, at vegetationen ikke sprøjtes væk, så der ikke er vegetation til at optage næringsstoffer og forebygge jorderosion til vandhullet.

I forbindelsen med projektet ændres der ikke på flagermusenes levesteder i træer og udhuse.

Markfirbenet er ikke aktuelt i forbindelse med markerne og der fjernes ikke levesteder som følge af projektet.

Samlet vurderes, at projektets aktiviteter på arealerne ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af levesteder og bestande af bilag IV arter.

7.10 Natura 2000

I de følgende afsnit vil konsekvenserne af godkendelsen for terrestriske og marine Natura 2000 områder blive vurderet. En del af udspretningsarealerne afvander til Lilleskov og Troldmose, habitatområde 189. Desuden afvander en del af udspretningsarealerne til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173). De Natura 2000 områder der ligger nærmest arealerne fremgår af bilag 5.

Terrestriske Natura 2000 områder

Markerne 22-1, HV 22-2, BL 23-0, BL 23-1 og HS 15-0 ligger helt i oplandet til habitatområdet Lilleskov og Troldmose H 189. Markerne 7-0, 9-0, 12-0, PB 3-1, PB21-0 og HS 14-0 ligger delvist i oplandet til H 189. Det nærmeste areal er HS 15-0 der ligger ca. 350 meter sydøst for H 189.

Udpegningsgrundlaget for habitområdet er Skæv vindelsnegl (*Vertigo angustior*), Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus cristatus*), Flerårig vegetation på stenede strande, Strandenge, Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, Bøgeskove på morbund uden kristtorn, Bøgeskove på muldbund, Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund og Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

I henhold til Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015 for habitatområde 189 er truslerne mod udpegningsgrundlaget:

- Arealreduktion/fragmentering: Det vurderes, at Skæv vindelsnegls levested er truet af arealreduktion eller fragmentering.
- Næringsstofbelastning: For skovene er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet.
- Tilgroning: Mange af strandengene er i dag tilgroet med tagrør, buske og træer.
- Naturtypen næringsrig sø er truet af tilgroning.
- Stor Vandsalamanders ynglesucces vurderes at være reduceret, fordi ynglevandhuller er tilgroede og overskyggede.
- Skæv vindelsnegls levested i kærstarbevoksningen i Bosted Made trues af tilgroning.
- U hensigtsmæssig hydrologi: Afvandingen foregår mod Lillebælt. I den kuperede del er der ret dybt nedskårne bække, i den lave del og i engene er der åbne grøfter. Afvandingen på de lave arealer er sløjftet som led i naturskøvsstrategien. Området afvander gennem en højvandssluse til Lillebælt.
- U hensigtsmæssig drift: Engene blev græsset indtil slutningen af 1990'erne. I dag er græsningen sporadisk.
- Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyperne forringes eller ødelægges, f.eks. ved fjernelse af dødt træ, jordbearbejdning eller kørsel i skovbunden. Der er i øvrigt en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering til andre træarter.
- Invasive arter: Rynket rose synes stabil på strandvolden, men kan blive et problem, hvis kårfaktorernes ændres, så arten bliver mere aggressiv.
- Forstyrrelser: Der er rekreative interesser i området, hvor strandvoldene benyttes til opholds- og parkeringspladser. Udover den fysiske slidtage dette medfører på strandvoldene, vurderes besøgstallet at være af en størrelsesorden, der ikke medfører væsentlige forstyrrelser af udpegningsgrundlaget.

Udløbet fra Troldmose foregår gennem en højvandssluse.

Det næst nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde på land (Augustenborg Skov, Habitatområde 200) ligger ca. 5 km sydvest for nærmeste udspretningsareal.

Udpegningsgrundlaget for Augustenborg Skov (H 200) er: Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, bøgeskove på muldbund, egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund og elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Marine Natura 2000 områder

Det nærmeste marine internationale naturbeskyttelsesområde er habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173), hvor en stor del af udbringningsarealerne afvander til. Arealerne ligger med væsentligt større afstand til øvrige marine Natura 2000 områder og ingen af arealerne afvander hertil.

Udpegningsgrundlaget for Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) er:

- Marsvin (*Phocoena phocoena*)
- Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
- Rev

Den primære trussel mod marsvin og andre små hvaler er fiskeri, sætning af garn og støj fra bådmotorer. Målsætningen mht. næringsalte, vurderes ikke at være opfyldt i habitatområdet.

Den oprindelige habitatudpegning af Bredgrund blev lavet for at beskytte naturtyperne sandbanker og rev. Revene er værdifulde som levested for mange forskellige havorganismer (alger, muslinger, snegle, børste-orme og fiskeyngel). Muslinger er føde for dykænder og Bredgrund er derfor et vigtigt overvintringsområde for bl.a. edderfugl og havlit. I habitatområdet syd for udmundingen ved Høruphav er der registeret to rev: Middelgrund og Heltsbanke. Der foreligger ingen beskrivelse af revene og truslerne for disse.

Den primære trussel mod sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev, er kvælstofpåvirkning fra diffuse kilder samt udledning af miljøfremmede stoffer.

En del af H 173 er desuden udpeget som fuglebeskyttelsesområde Flensborgs Fjord og Nybøl Nor (Fuglebeskyttelsesområde 64) blev lavet for at beskytte en række fuglearter. Fuglearterne på udpegningsgrundlaget er troidand, bjergand, hvinand og toppet skallesluger.

Kortlægningen af naturtyperne indenfor habitatområdet H173 varetages af Miljøcenter Ribe. Kortlægningen er ikke tilendebragt på nuværende tidspunkt. I udpegningsgrundlaget for det tidligere habitatområde Bredgrund indgik naturtypen rev så naturtypen findes indenfor dette område. Kortlægningen er ikke færdig for det nye habitatområde og der er derfor ikke sikker viden om, hvor naturtypen findes. I Regionplan 2005-2016 er dog angivet en række marine områder der har naturvidenskabelig målsætning på baggrund af forekomst af stenrev. Miljøcenter Ribe oplyser, at de endnu ikke har begyndt kortlægningen af naturtyperne og, at de derfor ikke mener, at der skal tages hensyn til stenrevene, da det ikke er sikkert, at de er omfattet af udpegningsgrundlaget. Miljøcentret begynder kortlægningen af områderne i foråret 2011.

Der er ikke kendskab til beliggenheden af naturtypen sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev indenfor habitatområdet.

Miljøstyrelsen har fastlagt følgende afskæringskriterium for skadesvirkning af nitratudvaskning til overfladevande:

Et projekt for husdyrbrug kan ikke medføre en skadevirkning på overfladevande, herunder Natura 2000-områder samt yngle- eller rasteområder for beskyttede arter som følge af nitratudvaskning, hvis følgende punkter alle er opfyldt:

(afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i kumulation med andre planer og projekter) Pkt. 1: Antal dyreenheder (DE) i det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, har ikke været stigende siden 1. januar 2007. Hvis der er andre kilder til nitratudvaskning, fx ny bebyggelse end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007, skal dette inddrages i vurderingen således, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end den samlede husdyrproduktion kan medføre et skærpet krav i godkendelsen, der modsvarer miljøeffekten af den øgede nitratudvaskning i det aktuelle opland. Gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, kan ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland.

(afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i sig selv)

Pkt. 2A: Nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, dog således, at

Pkt. 2B: nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 1 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller et meget lidt eutrofieret vandområde.

Den samlede udvaskning fra Skærtøft 10 til habitatområde 173 kan på baggrund af notatet beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Skærtøft 10:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentialer i området	25 %
Samlet udspretningsareal	87,18 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	4,6 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til H173	300,8 kg N/år

Den totale udvaskning til H173 kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning fra østlige Als til H173	
Samlet opland til H173	5438 ha
Dyrket areal i oplandet til H173	3263 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentialer i området	0-50 (middel 25)
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til H173, (60*0,75*3263)	146.835 kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard) (10*0,75*3175)	23.813 kg N/år

I alt for H173, kg N/år	170.648
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til H173.	0,18 %

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til sydlige Lillebælt Als-Ærø som vist i tabel 21.

Tabel 21: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Lillebælt Als-Ærø

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	4766
2008	4680
2009	4310
2010	4197

Sønderborg Kommune har siden 2007 meddelt godkendelse til 429 DE i på den østlige del af Als, som afvander til habitatområde 173.

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande, hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 22.

Tabel 22: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Lillebælt Als-Ærø

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	4399,2
2008	4192,9
2009	3991,59
2010	-

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør med produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Der er ikke udbragt slam eller aske i oplandet Østlige Als siden 2007.

Miljømyndighedens vurdering Terrestriske Natura 2000 områder

Sønderborg Kommune vurderer, at udbringningen af husdyrgødning på arealerne ikke vil påvirke Natura 2000 områderne på land væsentligt via ammoniakdeposition, da alle arealer, er beliggende mere end 350 meter fra nærmeste Natura 2000 område. I henhold til Miljøstyrelsens bilag til notat om Miljøklagenævnets praksis i sager om miljøgodkendelser af husdyrbrug af 6. juli 2009 vil der kun i helt særlige tilfælde kunne måles afdampning af ammoniak i koncentrationer på mere end 1 kg N/ha/år i afstande på 25 meter fra udbringningsarealet. Udover denne afstand vil påvirkningen være en del af baggrundsbelastningen.

Markerne 22-1, HV 22-2, BL 23-0, BL 23-1 og HS 15-0 ligger helt i oplandet til habitatområdet Lilleskov og Troldmose H 189. Markerne 7-0, 9-0, 12-0, PB 3-1, PB21-00g HS 14-0 ligger delvist i oplandet til H 189. Alle arealerne i oplandet til H 189 ligger i nitratklasse 1, som betyder, at der på udspretningsarealer maksimalt må udbringes 85 % af gødningen i forhold til de generelle regler. I alt ligger 40,52 ha i nitratklasse 1. Arealerne afvandes af Grønnebæk, der løber i udkanten af habitatområdet. På baggrund af højdekurvernes forløb langs Grønnebæk ved habitatområdet vurderes det at Grønnebækken udelukkende afvander H 189 og at der derfor ikke sker en transport af næringsstoffer med vandet fra udbringningsarealerne til H 189.

Oplandet til Lilleskov og Troldmose er på samlet 903,91 ha. Det samlede udspretningsareal i oplandet er 40,52 ha, hvilket svarer til 4,48 % af det samlede opland.

Da udløbet fra Troldmose sker gennem en sluse kan der når slusen er lukket ske opstuvning af vand i Troldmosen og delvis i Lilleskov. På baggrund af højdekurver vurderes, at den højere vandstand kan påvirke den del af aske- og elleskoven, som ligger i en kote under 2,5 meter svarende til ca. 6230 m². I Troldmose og Lilleskov er der i henhold til det nuværende kendskab 120.829 m² aske- og elleskov.

Dermed risikerer en opstuvning af vand fra Grønnebækken med næringsberiget vand fra blandt andet udspretningsarealerne til Skærtøft 10 at påvirke maksimalt 5 % af det samlede areal af elle- og askeskov i Lilleskov.

Truslerne mod elle- og askeskov er: permanente ændringer i vandstandsforhold som f. eks dræning, Intensive driftsformer herunder opkøring i forbindelse med forstarbejde og eutrofiering fra nærliggende dyrkningsarealer.

En opstuvning af vand fra Grønnebækken vurderes på baggrund af højdekurver ikke at påvirke de resterende arealer i Troldmose og Lilleskov, da arealerne er beliggende væsentlig højere end vandløbets kote.

Med baggrund i højdekurvernes forløb langs Grønnebækken ved habitatområdet, arealernes beliggenhed i nitratklasse 1 og det forholdsvis lille areal, der vil blive påvirket ved opstuvning af vand vurderer Sønderborg Kommune at belastningen af habitatområde 189, som følge af godkendelsen ikke vil på udpegningsgrundlaget væsentligt, og stiller derfor ikke yderligere vilkår til beskyttelse af habitatområdet.

Marine Natura 2000 områder

Antallet af DE fra den ansøgte produktion udgør 0,18 % af det samlede antal dyreenheder i oplandet til H 173 i 2010. Det vurderes på baggrund heraf at nitratudvaskningen fra den eksisterende og ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning til H 173. I henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i sig selv ikke medfører en skadevirkning på habitatområdet.

Antallet af dyreenheder i oplandet til H 173 baseret på tal fra CHR har været faldende i perioden 2007 til 2010. Dette understøttes af, at antallet af udbragte dyreenheder i oplandet ifølge gødningsregnskabet har været faldende i perioden 2007-2009. Siden 2007 har Sønderborg Kommune givet tilladelse eller godkendelse til 429 dyreenheder i oplandet Lillebælt Als-Ærø. Faldet i dyreenheder har i samme periode ifølge tabel 22 været 569 dyreenheder jf. CHR registeret.

Der er ikke kendskab til andre kilder til nitratudvaskning end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra oplandet siden 1. jan. 2007.

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i kumulation med andre planer og projekter ikke medfører en skadevirkning på overfladevande.

Sønderborg Kommune vurderer derfor, at udspreddingen af husdyrgødning fra Skærtøft 10 ikke i sig selv eller i forbindelse med andre projekter vil påvirke habitatområde 173.

7.11 Beskyttede sten- og jorddiger

De beskyttede sten- og jorddiger fremgår af bilag 2.

Der er beskyttede sten- og jorddiger langs markerne 22-1, HV 22-2, FG 10-0, 2-0, 1-1, PB 21-0, 6-0 og JH 19-0. På JH 19-0 er der også registeret et beskyttet sten og jorddiger. Dette dige er fjernet, muligvis i 1995. De beskyttede sten- og jorddiger er omfattet af bestemmelserne i Museumsloven § 29 a. Det betyder at de ikke må beskadiges eller sløjfes uden dispensation fra Sønderborg Kommune.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskyttede sten- og jorddiger, der findes på ejendommen, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning, da digerne på de dyrkede arealer ligger uden for arealet.

Kulturarvs Styrelsen er underrettet om det fjernede dige på mark JH 19-0.

7.12 Kultur- og fortidsminder

De registrerede fortidsminder kan ses på bilag 2.

Der er ikke registeret fredede fortidsminder på arealerne.

På følgende marker er der registeret et eller to overpløjet rundhøje: PB 21-0, 2-0, 3-0, CMH 24, 7-0 og 9-0.

På følgende marker er der registeret et ødelagt dyssekammer eller jættestue: 2-0 og 3-0.

På mark Bl 23-0 er der registeret en vikingegravplads.

Mark FG 10-0 og en del af mark HS 14-0 ligger indenfor kulturarvsareal ved Nørreskoven.

Fortidsminder, der er omfattet af bestemmelserne i Museumslovens § 29 e må ikke ændres. Dette vil sige, at alle foranstaltninger der indebærer en påvirkning af fortidsmindernes indhold og overflade ikke er tilladt. Endvidere må der, inden for en afstand af 2 meter fra fortidsmindets bund, ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes jf. § 29 f i museumsloven. Ved fortidsminder, som har en beskyttelseslinie på 100 meter, må der ikke ændres i tilstanden af arealet inden for 100 meter fra fortidsmindet. Det betyder bl.a. at der ikke må hegnes, beplantes, nedgraves ledninger m.v. . Beplantning og hegning som en del af landbrugsdriften er dog undtaget fra bestemmelsen indtil 2 meter fra fortidsmindet.

Miljømyndighedens vurdering

De nævnte fortidsminder er ikke fredede og det er mange år siden at de er beskadiget eller overpløjet. Markdriften på arealerne er derfor uden betydning for disse fortidsminder.

Markdriften på de ansøgte arealer har ingen betydning for kulturarvsarealet ved Nørreskoven.

Den almindelige markdrift er ikke i strid med fredningen i forbindelse med Notmark kirke

Sønderborg Kommune vurderer, at fortidsminder på og i nærheden af ejendommen, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning og der stilles ikke yderligere vilkår.

8 Bedste tilgængelige teknik (BAT)

Et af hovedformålene med Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er at fremme anvendelsen af renere teknologi og sikre brug af den bedste tilgængelige teknik i husdyrbrug. Princippet om brugen af bedste tilgængelige teknik (BAT) indebærer, at der inden for en given sektor skal anvendes den miljømæssigt set mest effektive og avancerede teknologi i produktionen.

Ansøgers redegørelse for anvendelse af BAT:

Ifølge BREF beskrives BAT for følgende områder:

1. Management (ledelses- og kontrolfunktioner) (behandles herunder)
2. Staldindretning
3. Foder
4. Forbrug af vand og energi
5. Opbevaring husdyrgødning
6. Udbringning af husdyrgødning

BAT-niveauet for slagtesvin, er beregnet ud fra Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier.

Den ansøgte produktion må ifølge Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier bidrage med 2368.10 kg N/ år.

BAT-redegørelsen og kommunens vurdering for staldindretning, foder, forbrug af vand og energi, opbevaring/behandling og udbringning af husdyrgødning er behandlet under de relevante afsnit i godkendelsen. Herunder er BAT på management behandlet samt en opsummering af BAT-redegørelsen på de enkelte punkter.

Management

BAT inden for management/godt landmandskab er i BREF (referencedokument for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion) defineret på en række områder. På bedriften er der taget følgende forholdsregler:

Der føres journal over spredning af uorganisk gødning og husdyrgødning på markerne i form af mark- og gødningsplan, som endvidere bruges til planlægning af kommende sæsons spredning. Der føres ikke løbende journal over vand- og energiforbrug samt spild, men vand- og energiforbrug opgøres årligt i forbindelse med regnskabet.

Der er lavet beredskabsplan, så forholdsregler i forbindelse med uheld med kemikalier og gylle, brand mv. er beskrevet.

Der føres logbog over gyllebeholdere. Gyllebeholdere og pumpe-systemer kontrolleres forud for brug.

Der er indgået sundhedsrådgivningsaftale med en praktiserende dyrlæge.

Der er ikke udarbejdet egentlige planer for reparation og vedligehold. Der foretages daglige tjek og løbende service på anlæggene efter behov.

Da der ikke er nogen ansatte, er der ikke udarbejdet uddannelses og træningsprogrammer for ansatte.

Staldindretning

En ændring af produktionen fra 3.560 slagtesvin (32-102 kg) til 6.040 slagtesvin (32-102 kg), sker i eksisterende stald og medfører ikke ændringer i staldsystemerne. Der er i staldene drænet gulv og spalter. Stalden vil ved næste gennemgribende renovering, få stillet vilkår til hvad der antages at være BAT til den tid. Det samlede projekt lever op til Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier.

Foder

Der anvendes optimerede blandinger og gennemsnitligt max 2,7 FE pr. kg tilvækst, således foderforbruget og dermed ammoniakemissionen reduceres mest muligt. Med et gennemsnitligt indhold på 2,7 FE, vil ammoniak emissionen reduceres til det krævede, ifølge husdyrgodkendelse.dk.

Forbrug af vand og energi

Energi

Stalden på Skærtøft 10 er isoleret. Ventilationssystemet er undertryksventilation og er computersyret. Derudover skrues der ned for fyret i sommerperioden.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Vand

Vandbesparelse opnås ved at der er drikkekopper til dyrene dette minimerer spild. Desuden vaskes stalden med højtryksrensere efter iblødsætning.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (drikkekopper, vask med højtryksrensere og brug af iblødsætningsanlæg).

Vandforbruget måles jævnligt (1. gang årligt).

Opbevaring husdyrgødning

Gyllebeholdere: Der anvendes usnittet halm som flydelag.

Da der er tale om:

- en stabil beholder, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
- lageret tømmes hvert år og inspiceres visuelt (tømmes helt 1 gang om året)
- beholderens bund og vægge er tætte
- der skal være dobbelte ventiler ved alle ventiludgange fra lageret
- gyllen kun omrøres umiddelbart før tømning
- beholderne er overdækket med naturligt flydelag (sikres ved at tilsætte halm efter hver tømning)

Udbringning af husdyrgødning

Der udarbejdes hvert år en mark- og gødningsplan, hvorved det sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding og planternes udbytte.

Det er en maskinstation, der står for udbringningen af gyllen. Gyllen køres ud med 25 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Der vil forekomme ammoniakfordampning og lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres ammoniakfordampning og lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der er ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløbene.

Gylleudbringning sker kun på hverdage og aldrig op til store fester (for så vidt, at der er kendskab hertil).

Når der udbringes husdyrgødning og suppleres op til Plantedirektoratets norm med handelsgødning, er der forbrugt 15-20 % mindre kvælstof end økonomisk optimal mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik og placering i sædskiftet, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig. Ligeledes vil stigende afgrødepriser flytte afgrødernes økonomisk optimale kvælstofniveau højere op, og dermed kræve bedre udnyttelse af husdyrgødning på bedriftens arealer.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at teknologierne for dette svinebrug svarer til det teknologiniveau, der er beskrevet i ”EU-kommissionens reference-dokument om BAT for intensivt hold af svin og fjerkræ”.

Sønderborg Kommune er enig med ansøger i vurderingen ift. fravalg af BAT i eksisterende stald.

Endvidere er der stillet vilkår om egenkontrol og til at beredskabsplanen skal opdateres minimum hvert 2. år.

Ifølge Miljøstyrelsens standardvilkår, må en produktion som den ansøgte, have en emission på maksimalt 2368.10 kg N/år.

For at opfylde ammoniakreduktionskravet, anvender ansøger type 2 foderkorrektion på 0,875.

Ansøger har i version 7 af ansøgningen, tilrettet foderforbruget således ejendommens emissionsniveau er 2367 kg N/år.

Sønderborg Kommune vurderer samlet set, med baggrund i de enkelte redegørelser for BAT, at det ansøgte lever op til niveauet for BAT, for en ejendom med den pågældende husdyrproduktion og størrelse, med de vilkår som i øvrigt er stillet i miljøgodkendelsen i relation til BAT.

Det vurderes, at der på nuværende tidspunkt ikke er baggrund for at stille vilkår om yderligere indførelse af bedst tilgængelig teknologi.

Det skal bemærkes, at BAT-vurderingen er foretaget som en selvstændig vurdering uden hensyn til om beskyttelsesniveauerne i husdyrloven er overholdt.

9 Alternative løsninger og 0-alternativet

Der har ikke været overvejet egentlige alternativer til det ansøgte, da der kun sker udvidelse i eksisterende stald. Såfremt kommunen mod forventning overvejer at meddele afslag, vil ansøger gerne i dialog med kommunen om, at kunne få lov til at ændre på afgangsvægten af slagtesvinene. Et nul-alternativ vil derfor være en ændring af vægtgrænserne uden større produktion af N, P og DE mv.

10 Husdyrbrugets ophør

I forbindelse med et eventuelt ophør af husdyrproduktionen vil stalde, gyllekanaler og kornsiloer blive tømt og rengjort. Desuden vil ejendommen bygninger blive vedligeholdt eller evt. vil driftsbygningerne blive fjernet, således at ejendommen ikke forfalder. Endvidere skal gyllebeholderen fjernes, når den ikke længere anvendes til jordbrugsmæssige formål, medmindre andet aftales med kommunen.

Miljømyndighedens vurdering

På baggrund af den miljøtekniske redegørelse, har kommunen vurderet at de foranstaltninger, der iværksættes ved ophør af bedriften, er tilstrækkelige i forhold til at

undgå forureningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende stand herunder hensyn til varetagelse af landskabelige hensyn.

11 Egenkontrol og dokumentation

Der føres ingen skriftlig opgørelse over egenkontrol bortset fra logbog over flydelag på gyllebeholderne.

I løbet af dagen holdes anlægget under opsyn og det tjekkes, om anlæggene kører som de skal.

Herudover er der en række andre fast procedurer:

- Der vaskes stalde inklusiv ventilatorer efter hvert hold slagtesvin.
- Ved overpumpning fra forbeholder til gyllebeholder tjekkes først, om der er plads.
- Etablering af flydelag umiddelbart efter tømning af gyllebeholder
- Evt. spild ved fodersiloer samles op og bortskaffes

Ansøger har ingen umiddelbare forslag til egenkontrol. Så vidt muligt vil det gerne undgås, at skulle føre udførlige driftsjournaler, da der jo ikke bruges flere end de nødvendige ressourcer i form af råvarer, hjælpestoffer, energi osv.

Miljømyndighedens vurdering

Miljømyndigheden vurderer, at for at mindske risici for uheld samt gøre det muligt at dokumenterer produktionens omfang, stilles der vilkår om at følgende skal registreres i driftsjournal, som skal opbevares på bedriften (Skærtøft 10):

- Hvornår der er foretaget fluebekæmpelse og med hvad.
- Hvornår der har været udført autoriseret kontrol af rørsamlinger og rørføringer til gylletransport, samt de fejl og mangler, der måtte være konstateret og udbedret.
- Hvornår og med hvad der er foretaget rengøring/desinfektion af stalden.
- Hvornår der er foretaget aflæsning af el-forbrug / vandforbrug samt aflæsningværdier og hvad evt. der er foretaget for at reducere forbrug.
- Virksomheden skal registrere antallet og kg af indsatte smågrise samt antal og kg af levende slagtesvin, der leveres til slagteri.

Kommunen vurderer om management og dokumentation er dækkende, herunder i forhold til de særlige vilkår, som er stillet i miljøgodkendelsen.

12 Offentliggørelse, klagevejledning og underretning

Offentliggørelse

Udkast til miljøgodkendelse blev den 6.05.2011 udsendt til høring hos naboer, og skønnede parter i sagen. Der var frist til afgivelse af bemærkninger på 3 uger frem til og med den 31. maj 2011.

Der indkom ingen bemærkninger der gav anledning til justeringer.

Klagevejledning

Denne godkendelse er meddelt i overensstemmelse med kapitel 3 § 11 i Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 1486 af 04. december 2009.

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger – fra den er offentliggjort i Sønderborg Ugeavis og på www.sonderborgkommune.dk - påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af:

- Gårdejer Tage Petersen
- Enhver, der har en individuel og væsentlig interesse i sagens udfald
- Miljøministeren
- Sundhedsstyrelsen
- Klageberettigede interesseorganisationer

Godkendelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i kapitel 7 i Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

En kopi af denne godkendelse er sendt til:

- Gårdejer Tage Petersen
- Rådgiver Ulla Refshammer Pallesen, LandboSyd
- Miljøministeriet v. Miljøcenter Ribe
- Sundhedsstyrelsen v. Embedslægeinstitutionen Syddanmark
- Arbejdstilsynet
- Danmarks Naturfredningsforening
- Det økologiske Råd
- Danmarks Sportsfiskerforbund
- Dansk Ornitologisk Forening

En eventuel klage skal være skriftlig. Klagen skal sendes til landbrug@sonderborg.dk eller til Sønderborg Kommune, Landbrugsafdelingen, Rådhusvej 10, 6400 Sønderborg. Kommunen videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med det materiale, der ligger til grund for sagens bedømmelse. Klagen skal være modtaget af Sønderborg Kommune inden klagefristens udløb onsdag den **20. juli 2011 kl. 15.00.**

Et eventuelt sagsanlæg skal ifølge § 90 i Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er modtaget, eller – hvis sagen påklages – inden 6 måneder efter, at den endelige afgørelse foreligger. Godkendelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af ansøgeren, klageberettigede myndigheder og organisationer samt enhver, der har en væsentlig, individuel interesse i sagens udfald, jf. Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug § 84 - 87.

En eventuel klage skal indgives skriftligt og stiles til Natur- og Miljøklagenævnet, men sendes til Sønderborg Kommune, som umiddelbart efter klagefristens udløb sender klagen videre til Natur- og Miljøklagenævnet ledsaget af denne afgørelse og det materiale, som er indgået i sagens Konklusion.

13 Konklusion

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen til Skærtoft 10, 6440 Augustenborg, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 11, i Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De efterfølgende vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug § 42.

14 Generelt

Hvis afgørelsen påklages, kan klagemyndigheden beslutte at ændre vilkårene i godkendelsen eller helt at ophæve godkendelsen. Hvis godkendelsens udnyttes inden klagefristens udløb – og inden en eventuel klage er afgjort af klagemyndigheden – sker udnyttelsen på virksomhedens ansvar.

Godkendelsen omfatter udelukkende forholdet til miljølovgivningen. Andre godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (fx byggeloven, planloven, m.v.) skal søges separat.

Hvis virksomheden udvides eller ændres bygningsmæssigt eller driftsmæssigt på en måde, der medfører forøget forurening eller andre virkninger på miljøet, skal dette godkendes af Sønderborg Kommune, før udvidelsen eller ændringen sker (jf. § 11 i Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug).

Sussanne Bigum Mortensen

Landbrugsafdelingen

Natur og Miljø

Sønderborg Kommune

15 VILKÅR

GENERELT

1. Vilkårene i denne godkendelse skal, hvis andet ikke er anført, være opfyldt fra den dato, hvor godkendelsen tages i brug.
2. Husdyrbruget skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne miljøgodkendelse, herunder ansøgningsmaterialet, supplerende oplysninger, den miljøtekniske beskrivelse og vurdering, medmindre vilkårene i denne godkendelse og senere afgørelser foreskriver andet.
3. Virksomhedens miljøgodkendelse skal jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hver 10. år tages op til revurdering. Den første regelmæssige revurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2019.
4. Miljøgodkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion.
5. Et eksemplar af miljøgodkendelsen skal til enhver tid være tilgængelig på virksomheden. Eventuelt driftspersonale skal være orienteret om godkendelsens indhold.

HUSDYRHOLDET, STALDANLÆG OG DRIFT

Husdyrholdet og staldanlæg

6. Husdyrholdet skal være sammensat og staldindretningen udført som beskrevet nedenfor:

	Staldtype	Antal stipladser	Vægtgrænser	Antal årsdyr	DE
Slagtesvin	Delvist spaltegulv, 1/3 drænet gulv/ 2/3 fuldspaltegulv	1400	32-102 kg	6.040	152,7
Dyreenheder i alt					152,7

7. Den samlede produktion må ikke overstige 152,7 DE på årsplan. Indenfor produktionen af slagtesvin, tillades afvigelser i vægtklasserne på +/- 10 % DE på årsplan, så længe det maksimale antal DE ikke overstiges.
8. Ændringer i dyreholdet ud over variationerne nævnt i ovennævnte vilkår skal anmeldes til og godkendes af Sønderborg Kommune.

Ved fortolkning af det tilladte dyrehold skal anvendes den omregningsfaktor, der er gældende på tidspunktet for godkendelsens meddelelse.

9. Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktionsanstalt, antal og vægt af dyr sendt til slagtning samt eventuelt solgte levende dyr. Dokumentation kan være i form af E-kontrol eller kvitteringer fra indkøb, destruktionsanstalt, slagteri m.v. Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende, og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.
10. Der skal på ejendommen være mulighed for, at tilsynsmyndigheden kan føre tilsyn med dyreholdets størrelse ved optælling af dyr i staldene.
11. Den godkendte husdyrproduktion skal foretages jævnt fordelt over året og må på intet tidspunkt overstige 93.800 kg gris på stald ad gangen, svarende til 1400 stk., med en gennemsnitsvægt på 67 kg. Dokumentation skal forelægges som i vilkår 9.

Ventilation

12. Ventilationsanlægget skal jævnligefterses og rengøres årligt. Data skal føres ind i en driftsjournal. Driftsjournalen skal gemmes i fem år og forvises miljømyndigheden på forlangende.
13. Ventilationsanlægget skal vedligeholdes og efterses i henhold til producentens anvisninger for det pågældende anlæg.
14. Der stilles vilkår om, at færrest mulige ventilationsafkast i de enkelte staldsektioner må være i brug samtidig, så den højeste mulige afkasthastighed opnås.
15. Der stilles vilkår til at slagtesvinestaldene (bygning 1 og 2, bilag 1), skal etableres med forhøjede afkast i overensstemmelse med bilag 3.
16. Afkastene på bygning 1 og 2 skal måle 3 meter over kip.
17. Afkastene på bygning 1, skal samles på midten i 8 afkast.

Fodring

18. Der skal føres driftsjournal over mængden af forbrugt husdyrfoder og opstået spild.
19. Ud fra følgende formel skal type 2 korrektion være højst $0,897 = ((\text{FEsv pr. produceret svin} \times \text{g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,028 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) / ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times (20,95 + 0,177 \times (\text{afgangsvægt} + \text{indgangsvægt}))) / 1000$
20. Samtlige slagtesvin på ejendommen skal leve op til disse krav. Dokumentation skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar det efterfølgende år. Dokumentation skal vise forbruget af foder i perioden, samt antal kg produceret slagtesvin f.eks. i form af faktura fra foderstoffirma og afregninger fra slagteri.

21. Blanderecept eller indlægsseddel fra indkøb af foder skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.
22. Foderet skal indeholde tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af for eksempel højtfordøjeligt uorganiske foderfosfater og/eller fytase. Tilsætningen skal kunne dokumenteres for miljømyndigheden på forlangende. Dokumentationen skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Energi, gas og vandforbrug

23. Virksomhedens el-forbrug skal kunne dokumenteres for tilsynsmyndigheden, f.eks. ved kvittering fra elselskabet. Dokumentationen skal opbevares i 5 år og fremvises tilsynsmyndigheden på forlangende.
24. Hvis virksomhedens elforbrug overstiger 70.000 kWh/år skal der foretages et energieftersyn inden 1 år efter at elforbruget overstiger ovenstående. Besøgsrapporten fra energieftersynet skal fremsendes miljømyndigheden, og eventuelle forslag til forbedringer, som via en besparelse på el kan tilbagebetales indenfor 2 år, skal udføres senest 2 år efter ansøgers modtagelse af besøgsrapporten.
25. Vandforbruget registreres i en driftsjournal årligt. Journalen skal opbevares i 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.
26. Ved udskiftning lysstofrør samt elpærer skal der anvendes energibesparende lyskilder.
27. Lækager i drikkevandsanlæg skal straks repareres.

Spildevand herunder regnvand

28. Foretages vask af maskiner, skal al vask af maskiner og redskaber, hvorfra der kan forekomme gødningsrester, samt grisetransportvogne og marksprøjte foregå på Storemarksvej 11, på fast plads.
29. Alternativt kan vask og rengøring af sprøjteudstyr indvendigt foregå på marken med medbragt rent vand f.eks. hvis sprøjten har rentvandstank. Rengøring i marken skal ske ved en jævn fordeling af vaskevandet over et større areal, hvorfra der kan ske optagelse af næringsstoffer til afgrøder

Affald

30. Virksomhedens medicinaffald, veterinært affald m.v. skal opbevares utilgængeligt for uvedkommende.
31. Rester af sprøjtemidler skal bortskaffes.
32. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald, foderrester, gødning m.v.
33. Animalsk affald skal bortskaffes af DAKA.
34. Farligt affald skal opbevares og bortskaffes som beskrevet i Sønderborg Kommunes regulativ for farligt affald.

Råvarer og hjælpestoffer

35. Virksomhedens medicinaffald, veterinært affald m.v. skal opbevares utilgængeligt for uvedkomne.
36. Ved håndtering af brændstof, smøremidler og kemikalier m.v. må der ikke opstå spild med deraf følgende risiko for forurening af jord og grundvand

Driftsforstyrrelser eller uheld

37. Der skal forefindes en opdateret beredskabsplan på husdyrbruget, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, der kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal være tilgængelig og synlig for ejendommens ansatte og andre, der arbejder på bedriften. Det vil sige udformet på et sprog alle kan forstå. Beredskabsplanen skal ajourføres min hvert andet år.
38. Virksomheden skal indrettes og drives så spild og andet ukontrolleret udslip af gylle og andre forurenende stoffer forhindres eller forebygges, og sådan at skadernes omfang begrænses, hvis der alligevel sker uheld.
39. Uheld, herunder svigt af de forureningsbegrænsende foranstaltninger, der medfører forurening af omgivelserne, skal straks udbedres og anmeldes til tilsynsmyndigheden/-beredskabet.
40. "Nærved uheld" skal noteres, og der skal udarbejdes procedure med henblik på at forebygge situationen fremover

GØDNINGSPRODUKTION OG –HÅNDBETING

Flydende husdyrgødning

41. Der skal altid være en opbevaringskapacitet på mindst 9 måneder på husdyrbruget
42. Der skal til stadighed forefindes gyldige skriftlige gylle- og forpagtningsaftaler.
43. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og skal foregå på en måde, der medfører mindst mulig gene for omgivelserne.
44. Hvis en gyllebeholder tages ud af drift, skal den rengøres. Såfremt gyllebeholderen afmeldes beholderkontrol, skal den gøres uanvendelig, inden førstkommende 1. januar.
45. Transport med gylle skal altid tilrettelægges således, at der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
46. Ved transport af flydende husdyrgødning på offentlig vej skal gyllevognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted.
47. Efter udbringning af gylle på markerne, skal det sikres, at slæbeslanger m.v. er tømt, så der ikke spildes gylle på vejen. Skulle der alligevel ske spild, skal dette straks opsamles.

48. Der skal anvendes gyllevogne med påmonteret pumpe og returløb, således at spild af flydende husdyrgødning undgås.
49. Der må aldrig udbringes flydende husdyrgødning på frossen jord.

Transport

50. Såfremt det anslåede årlige antal transporter i forbindelse med projektet, der fremgår af afsnit 6.4, overstiges med mere end 10 %, skal kommunen kontaktes og vurdere, om det medfører væsentlige gener for de omkringboende.

FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG

Lugt

Se vilkår 15

Støj fra anlægget og maskiner

51. Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer: Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korrigerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver referencetiden inden for den pågældende periode.

Mandag-fredag kl. 07-18 (8 timer) Lørdag kl. 07-14 (7 timer)	Alle dage kl. 18-22 (1 time) Lørdag kl. 14-18 (4 timer) Søn- og helligdag kl. 07-18 (8 timer)	Alle dage kl. 22-07 (1/2 time)	Alle dage kl. 22-07 Maksimal værdi
55 db (A)	45 db (A)	40 db (A)	55 db (A)

52. Miljømyndigheden kan forlange, at virksomheden skal dokumentere, at støjgrænserne er overholdt. Målinger/beregninger skal foretages og afrapporteres som "miljømåling - ekstern støj" i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger nr. 6 fra 1984 og nr. 5 fra 1993.

Dokumentationen skal tilsendes miljømyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Tidsfrist herfor aftales med miljømyndigheden.

53. Dokumentationen skal udføres efter Miljøstyrelsens gældende vejledninger af et firma, som er godkendt af Miljøstyrelsen. Målingerne/beregningene skal foretages og afrapporteres som "Miljømåling - ekstern støj".

Målingen/beregningen skal foretages for de mest støjbelastede områder udenfor virksomhedens grund, under de mest støjbelastende driftsforhold - eller efter anden aftale med miljømyndigheden. Grænseværdier for støj anses for overholdt, hvis målte eller beregnede værdier fratrukket ubestemtheden er mindre end grænseværdien. Målingernes og beregningernes samlede ubestemthed fastsættes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger. Ubestemtheden må ikke være over 3 dB(A).

Fluer og skadedyr

54. Der skal foretages en effektiv bekæmpelse og forebyggende foranstaltninger mod skadedyrsangreb. Fluebekæmpelse skal ske i overensstemmelse med retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium.
55. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

Støv fra anlæg og maskiner

56. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal.
57. Stalde, anlæg og udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støv- og lugtgener i området uden for ejendommens grund.

PÅVIRKNING FRA AREALERNE

Udbringningsarealer

58. Arealerne skal drives, som beskrevet i ansøgningen, de supplerende oplysninger og som sammenfattet i godkendelsens miljøtekniske beskrivelse, medmindre vilkårene i denne godkendelse, lovændringer og senere afgørelser foreskriver andet.
59. Den del af godkendelsen der vedrører arealerne, skal være kendt af de personer, der er beskæftiget med den pågældende del af arealdriften.
60. Udbringning af husdyrgødning fra produktionen må kun finde sted på de udspretningsarealer som fremgår af bilag 6.
61. Der må maksimalt udbringes husdyrgødning på bedriftens ejede og forpagtede udbringningsarealer svarende til 1,36 DE/ha pr planår (1/8-31/7). På mark 13-3 må der dog kun udbringes 0,7 DE/ha pr planår (1/8-31/7).
62. Sønderborg Kommune skal på forlangende se bedriftens markplan og gødningsregnskab.
63. På mark 1-0, JH 1-2 og KHJ 29-0 skal der som minimum være et G3 sædskifte med et udvaskningsindeks på 95. Der skal være dokumentation for det anvendte sædskifte for de seneste fem år startende fra den første planperiode fra godkendelsen er taget i brug. Dokumentation skal opbevares og forevises miljømyndigheden på forlangende.

64. Ved beregning af bedriftens kvælstofkvote, skal alle afgrøders kvælstofnorm nedsættes til 0,15 % af Plantedirektoratets til en hver tid gældende normer.
65. Langs sø, eng og mose ved mark JH 19-0 skal være en 5 meters dyrknings, gødnings og sprøjtefri bræmme. Der må ikke jordbehandles i bræmmen, men bevoksningen må gerne slås.

EGENKONTROL OG DOKUMENTATION.

66. Nedenfor er en opsummering på hvad der skal registreres i driftsjournal, der skal opbevares på bedriften:
  - 1) Hvornår der er foretaget fluebekæmpelse, med hvad og hvordan
  - 2) Hvornår, der har været udført autoriseret kontrol af rørsamlinger og rørføringer til gylletransport, samt de fejl og mangler, der måtte være konstateret og udbedret.
  - 3) Hvornår der er foretaget rengøring / desinfektion af stalden
  - 4) Hvornår der er foretaget aflæsning af el-forbrug /gas-forbrug/ vandforbrug samt aflæsningsværdier og hvad evt. der er foretaget for at reducere forbruget
  - 5) Hvornår, der har været udført autoriseret kontrol af ventilation og fodringsanlæg, samt de fejl og mangler, der måtte være konstateret og udbedret.
  - 6) Der foretages en årligt opgørelse over forbrug af ressourcer som vand, el, m.v.
  - 7) Gødningsregnskab og medicinregnskab
  - 8) Fortegnelser over flytninger af dyr
  - 9) Virksomheden skal løbende registrere afhentede døde dyr til destruktionsanstalt

Dokumentation i form af kvitteringer, sædskifte- og gødningsplaner, forpagtnings- og overførelsesaftaler (af mindst 1 års varighed) m.v. opbevares i mindst 5 år og forevises kommunen på forlangende.

Dokumentation for ammoniakreduktion vha. fodereffektivitet skal beregnes som et gennemsnit over 3 år og skal beregnes af konsulent, i forbindelse med udarbejdelse af gødningsregnskab.

Der skal gemmes dokumentation for energiforbrug, dieselolie, gas, vand på ejendommen f.eks. i form af faktura fra elselskab

De fremviste bilag skal uanset evt. driftsmæssig fællesskab med andre produktionsanlæg særskilt og på tydelig vis kunne dokumentere produktionens størrelse samt håndteringen og anvendelsen af husdyrgødning og affald mv. fra nærværende produktionsanlæg.

